

ZÜRJÉN NYELVMUTATVÁNYOK.

I.

Popov András: „Keresztyén jámborság példái.“

Röviden így nevezünk meg egy zürjén könyvecskét, mely 1861-ben Vologdában jelent meg: *Избранныя мѣста изъ книги Училище благочестія. На русскомъ и зырянскомъ языкакъ. Съ назидательными нравоченіями, приспособленными къ понятіямъ зырянъ. Переведены учителемъ Андреемъ Поповымъ* — vagyis: «Válogatott helyek a *Jámborság iskolája* című könyvből. Orosz és zürjén nyelven. A zürjének értelméhez alkalmazott épületes erkölcs-tanításokkal. Fordította Popov András, tanító.» — E könyvecskének zürjén textusa fordítás ugyan, de nagyjából oly szabadon bánik el a mellékelt orosz eredetivel, hogy csaknem eredeti nyelvmutatványnak tekinthető; hiszen a fordító született zürjén vagy legalább a zürjének közt nevelkedett s köztük működő ember volt. Tökéletes nyelvbírása egyébiránt egyes sajátos kifejezéseken is látszik meg; ilyen pl. a birtokosragok használata: «melyikünk . . . azunknak a hite (*kodnim . . . sinimlën vera*)» vagy «melyiktöket ezáfoljátok», azaz: «melyiktök ezáfolja meg a másikat» (*kodnitë venannid*).

Nyelve a *vičegdai* zürjén dialektus, a mely a szóvégén és consonans előtt a *sisolai* dialectusnak eredetibb *l*-jét *v*-vel váltja föl (pl. *lov, niv, vevt* = *sis. lol, nil, velt*). Wiedemann F. J. pétervári akadémikus, (kinek szívességének Popov könyvecskéjét is köszönöm), meg is jegyzi imént megjelent zürjén szótára előszavában, hogy «das wenige, was in syrjanischer sprache gedruckt ist, ist im vičegdischen dialect verfasst.» Mind a mellett a Popov használta zürjén nyelv némely oly hangalaki sajátosságokat is tüntet föl, melyekben specialis táj-színezetet kell látnunk, s melyeket

ezért á t i r á s o m b a n s e m a k a r t a m e l e n y é s z t e n i . A s í s o l a i é s v i c e g d a i z ű r j é n n y e l v b e n s z é l t i b e n u r a l k o d ó ö h a n g o t , m e l y n e k a z i ž m a i ä f e l e l m e g , P o p o v r e n d e s e n (a z e l s ő s z ó t a g o n t ű l) e v a g y i s o r o s z a - v e l í r j a , p e d i g m á s u t t c s a k u g y a n ö b e t ű v e l i s é l . N e m h i s z e m , h o g y a z c s a k h e l y e s í r á s i s a j á t s á g , v a g y i s h o g y m é g i s c s a k ö - t j e l e n t a z ö a - j e ; i n k á b b a z ä (m a g y . e) f e l é k ö z e l e d ő h a n g o t , a z a z é - t i s m e r e k f ő l b e n n e , s a z é r t á t í r á s o m b a n h e l y e t t e a z ě b e t ű t v e t t e m f ő l , m e l y k e t t ő s p o n t j á v a l m é g a k ö z ö n s é g e s h a s z n á l a t ű ö - r e e m l é k e z t e t . M á s i l y e n s a j á t s á g a z i , m e l y b i z o n y o s s z ó k b a n é s a l a k o k b a n ě h e l y e t t á l l (p l . b ö r i n , s ö m i n) . C s a k h e l y e s í r á s i s a j á t s á g n á l a , h o g y a z ě - t a z e l s ő s z ó t a g o n t ű l r e n d e s e n l i - v e l (n e m m - v e l) a d j a . — E z z e l k a p e s o l a t b a n m e g j e g y z e m , h o g y a d ě , t ě - f é l e í r á s t , m e l y ě ě - f é l e h a n g o t f e j e z k i , á t í r á s o m b a n m e g - t a r t o t t a m , a h o l a z e g y s z e r s m i n d a s z ó a l a k k e l e t k e z é s é t t ű n t e t i f ő l (p l . r e f l e x i v i g e t ő k b e n : v e l ě d ě i - e h . v e l ě d - ű i - , v e l ě d - s i - ; s e t ě i - = s e t - ű i - , s e t - s i -) . — I t t - o t t s a j t ő h i b á t i s k e l l e t t j a v í t a n o m , m e l y r é s z i n t a k í v á n t é r t e l e m b ő l , r é s z i n t a z o r o s z í r ó - é s n y o m t a t ó - b e t ű k a l a k j á b ő l b í z t o s a n f ő l i s m e r h e t ő v o l t .

Magyar f o r d í t á s o m l e h e t ő l e g s z o r o s a n a z ű r j é n t e x t u s t k ö v e t i , t ö b b n y i r e m é g a s z ó r e n d r e n é z v e i s , s ű g y v é l e m , h o g y e h ű s é g e m e l l e t t s e m v á l t v a l a m i n a g y o n n e h é z k e s s é .

1.

Velikopermskij Stefan mijanēs komi jozēs pernaalīs.

Svjatěj Stefan rōdinanas vōlĭ ročīs Ustjug karīs. batis silĕn vōlĭ Semen nĭma, űlĭš sobornĕj vičkoin, a mam Maria nĭma. ĩcetĭsañ setĭsnĭ sĭjes velĕdĕcĭnĭ, ĩ zev űaņa velalĭs, mĭj-ponda regĭd ĩ cōktĭsnĭ silĭ lĭddĭšnĭ sobornĕj vičkoin. senĭ olĭgĕn bĭdsĕnĕs as-čōčjajassĕ janĕdĭs bur olĕmnas ĩ nedĭrmišt muni Rostov karĕ ĩ puksis monakĕ. kor bur-ovmĕs kuža puktĭsnĭ sĭjes popĕ, sekĭ zev okota loi silĭ komi jozēs pernaavnĭ. azĭs ved sĭja, mĭj naja jurbitĕnĭ idōljaslĭ, ĩ zev ĩkĕdĕcĕnĭ đavelsa vĭnĕn ĩ tunjasenĭ, a nĭnĕm-tor oz tōdnĭ pramĕj jen jĭlĭš. sĭmogĭš velĕdĕcĭs sĭja vojdōr komi kĭlĕ, a sessa gĭžĭs kĭmin-kĕ vičkkniga komĭen ; med-bōrĭn koris bursĭjem Mōskuvasa mitropolitĭsañ libĕ pernaavnĭ komi jōzēs libĕ kuvnĭ naja kĭ-pomĭš mučĭtĕmōn ; ašĕ-žō vĭzem mogĭš sĭja Mōskuvaiš boštĭs gĭžōd gosudarĭsañ. sessa boštĭmišt svjatěj moščĭ torjas, antimĭnsjas ĩ vežedĕm mirō, mōdĕdĕcĭs komi jozēs velĕdnĭ ĩ vojpĕdnĭ.

Nagypermi István, a ki minket, zürjén népet, megkeresztelt. Szent István születő helyére nézve az orosz Ustjug városból való volt. Atyja neki Simon nevű volt, énekes az (ottani) székes-egyházban, az anyja pedig Mária nevű (volt). Kiskorától fogva adták őt tanulni, s igen jól tanult, a miért is csakhamar megengedték neki, hogy a székesegyházban olvasson. Ott lakván (élvén) a vele egykoruakat fölülmúlta (tkp. megszégyenítette) jó élete által s nemsokára elment ő Rosztovba s beszegődött szerzetesnek. Mikor erényessége (jó-élete) miatt őt pappá avatták (tkp. tették, helyezték) volt, akkor neki nagy kedve lett, a zürjén népet megkeresztelni. Mert ő látta, hogy ezek [a zürjének] bálványokat imádnak (bálványoknak fejet-hajtanak) s nagyon boszorkánykodnak ördögi erővel és bűbájosságot űznek, de semmit sem tudnak az igaz istenről. Azért megtanulta előbb a zürjén nyelvet, meg aztán írt néhány egyházi könyvet zürjénül (azaz: fordított zürjénre), végre áldást kért a moszkvai metropolitától, hogy vagy megkeresztelje a zürjén népet vagy az ő kezük által kinezva meghaljon; maga oltalmazza végett pedig vett ő Moszkvából egy írást a fejedelemtől. Azután magához [vevén] szent ereklyéket, *antimins*-eket (ereklyetartó oltárkendőket) és szentelt korosmát (krizmát), elindult a zürjén népet tanítani és oktatni (adhortálni).

vomišt na dñē, med vojďor jona kevmis jenlī, med otsalas sija ižid mīlēstnas pernaavni komi jozēs. sešša pondis vōjpēdavni jōzēs i vištavlīni, māj naja ilalēmaēš, i koris vežni nalīš pež verasē jen vera vilē. medvozin komi jōz zev divujtčis taja velēdēm vilīn, no bōrti buržikjasis gōgōr-voisni, māj dert-pē verais Stefanlēn jenšān i pernaasisni. seki verujtšjasislī puktis i vežedis vičko Jemva vom dorē, Jemdinē, Blagoveščenne presvjatěj Bogorodicalī, i seki pondis voj i lun bōrdēmēn kevmīnī Stefan, med otsalas silī jen velēdnī bīdsēnēs vošem jōzēs (ötikēž).

Hozzájuk érkezvén, először buzgón (erősen) imádkozott istenhez, hogy nagy kegyelménél fogva segítse őt, a zürjén népet megkeresztelni. Azután kezdte a népet oktatni és bizonyítani, hogy ők eltévedt emberek, s igyekezett az ő utálatos hitüket isteni hitre változtatni. Legelőször is a zürjén nép nagyon csudálkozott ez új tanításon, de azután a jobbak belátták, hogy az István hite valóban istentől való, s megkeresztelkedtek. Akkor a hívőknek épített

és beszentelt egy templomot a Vim (*Jemva*) folyó torkolatánál, Usztvimban (*Jemdin*), «Boldogasszony üdvözetére» [nevével], s akkor kezdett István éjjel nappal sírva imádkozni, hogy neki isten segítsen az egész elveszett népet tanítani (egyig).

Ötöd sívsemmist Stefan mödülčis sotni nalis jensë (kiz-pu); naja ved silj jurbitlisni i vajlisni kozinjas, bidsama-tor, kod mij vermis. Stefan oztis sije pusë nalis i püksis dnas vizedni: mij pondas kerni jöz, kor azas sotčem. kazavmist-že naja uskëdcisni stavnis čerjasën i zorjasën i vajasën kusëdni, no ezi nin suni, puis ved pörema nin voli. seki azisni svjatěj Stefanës, a sija-že dukë kösjisni sijes vini, no sija ötik kiv nali voču ez šu, a kevmis sömin jenli bördëmën, med jen vizas kiz-ke taja dukë lok jözis; i drug si jurbitëm kuža jözlën dumnis vežsis, azisni ved naja, mij sija nali ötik kiv vesig oz šu; a si-ponda jandisni kutisni, a mödnogën bara i polisni vini Möskuasa mortës kurtëž i ješë carskej gramëtaën; a setče-že bara i jen vizis Stefanës. si börti dugdimist Stefan jurbitaninsis, važis jöna pondis čukërtčem jözsë vöjpedni i velëdni bidsama nogën, mij jenjas nalën abu pramëžs i oz vermini ninëmis najaës vizni; a med-börin suis: so-pë i ašsë sott i ez vermi acis mezdisni, a sotčis pomëž. sijejas kivmist pönišjas i tomjas, gotirajas i gotirtëmjas bidsën suisni: kilannid-ë taja mortlis kivjassë, ažannid-ë talis mirsëmsë mijan ponda? ažannid-ë, mij mi og kerë silj, bidsama nogën zeskedam, a sije mijanli ötik kiv vesig oz šu, a sömin velëde bura omni; ez-ke veškidës mijanli vištav, mila veške si-dira ez dözmi? dert taja mort pramëj jenlën, kod keris mu i va i bidsama-tor. šornitëm-mist-že sizi as kostanis bidsënën i čeladžasnanis i gotirjasnanis voisni Stefan dinë i korisni, med najaës pramëja velëdas i pernaalas. Stefan bat moz uskëdcis nali panid i bördëmën blagodaritis jemmës, mij sija esimda jözës ötpirjen mintis pomtëm mukais.

Egyszer éneklés (isteni tisztelet) után István elindult elégetni az ő istenüket (egy nyirfát); ők ugyanis azt imádták s szoktak neki ajándékokat vinni, mindent, ki mit bírt. István meggyújtotta azt a fájukat, s leült mellette nézni: mit fog a nép tenni, ha az égést látja. Mihelyt észrevették, ők mindnyájan oda rohantak fejszékkel, karókkal és vízzel oltani, de már nem érkeztek, mert a fa már ledőlt vala. Akkor meglátták sz. Istvánt s azonnal meg akarták ölni; de ő egy szót sem szólt ellenök, hanem csak imádkozott

buzgón (sírva) istenhez, hogy isten őt e pillanatban valahogy a gonosz néptől megóvja; s rögtön, az ő imádsága miatt, megváltozott a népnek a szándéka, mert látták, hogy ő nekik csak egy szót sem szól; azért pedig kezdék a dolgot restelleni (szégyenkezni), másképen (másrészt) megint félték is megölni a moszkvai embert, a még czári levéllel [bírót]; de azután meg az isten is megóvta Istvánt. Azután István elállván imádkozásától, a réginél erősebben (e. mint előbb) kezdte az összegyűlt népet oktatni és tanítani mindenképen, hogy az ő isteneik nem igaziak s nem bírják őket semmitől sem megmenteni; de utoljára így szólt: íme elégettem őt magát s nem tudta magát megmenteni, hanem odaégett egészen (tkp. végig). Ezeket hallván, öregek és fiatalok, nősök és nőtlenek, mind azt mondták: halljátok-e ez embernek szavait, látjátok-e az ő fáradozását (gondviselését) mi érettünk? látjátok-e, mit nem teszünk mi neki, minden módon szorongatjuk őt, de ő nekünk csak egy szót sem szól, hanem csak tanít jó életre (jól élni); ha nem mondana nekünk igazat, miért nem bosszankodott meg oly soká? Bizony ez ember az igaz isten embere, a ki teremtette a földet és vizet és mindent. Miután így beszéltek maguk közt, mindnyájan gyermekeikkel és feleségeikkel jöttek Istvánhoz s kérték, hogy őket igazán tanítsa és megkeresztelje. Akkor István, atyaként eléjükbe sietett s könnyezve adott hálát istennek, hogy annyi népet egyszerre az örök (végtelen) kintől megmentett.

sešša vil pirtēm jōz pondis žugēdlīni i sotni assis važ idōljasnīsē (jenjasnīsē) vidlais; no med zev žugēdlīs najaēs sv. Stefan; sija čerēn keravlīs i sotīs i idōljassē i vajazēm embursē nalī. vōlī ved vera komi jōzlēn vajavnī idōljaslī: ur-kujas, šōdbōž-kujas, ruč-kujas, oš-kujas, i bidšama ku kučemēs ašnīs kījlišnī vilīsni, i sijejas ošlīlišnī na vilē, i dōrajasēn ješčē vevtilīsni i čišjanjasēn gartlīlišnī i bidsēn sije enovtlīsni setče vek-kežlē. a kodī vōlī setīs līštas boštni, sečemlīs na dumēn daveljas čukirtasni kisē i koksē i draglējē voštasni. no sv. Stefan ninēmīs ez povzi i ninēm-tor setīs ez bošt ni ašlīs ni mukēdlī ez čōkti. a idōljas piddīs Stefan puktīs nalī ješčena kik vičko. tanogēn i pondis pazenikēn komi jōz pōvsin paškavnī Kristoslēn verais. no drug, kiš-ke vois med ižid tunnis nalēn i čikēdčisis, kodīs bidsēn polīsni i kodēs kivzīsni bates moz. sija pondis vil pirtēm jōzēs ilēdlīni bidšama nogēn, bōr vežni verasē, i siž kōkēdīs najaēs: „mīla ti eskan-

nid jöz mortli, Möskuasalí? sija ved nekučem bur oz dumajt tjanli. a me tjan rödis, tjan muis i tjan kilen sörnita, a si-ponda i tjanli kolē menē kivzini pöris mortēs i bat piddi puktini; me ved tjanli bid bur dumajta.“ šečema ilēdlēmēn i kozinjasēn mukēdēs bara bergēdis važ (pež) veraas; a buržikjasis silē šuisni: „mun, venzi šaņa Stefan-kēd a ne mijan-kēd; a mi kutam kivzini tjanlis, kodnitē vennanid.“ sija kivjas bōrin tun uskēdēs Stefan vilē i bidšama nogēn si-kēd venzis, i stav daveljassē si vilē koris, i počni kōsjis sōrninas, no ninēm ez vermi pōsōbitni, bid kiv vilē ved Stefan azis mīj vočča šuni. med-bōrin tun šuis ižid gōlōsēn: „vaj-že kīknannim munam bi pir i va pir, i kodnim og sotče i vōje, sinimlēn i šaņžik vera, a sija veraēn i jōzli ovni“. taja kivjas silēn komi jōzli zev šōlōm vilas vois i naja oškisni sečem sōrni. a svjatēj Stefan šuis tunli: „te čōktan menē kerni sečem už, kodēs mortli nōtēid oz pož kerni; no me puktīša jen vilē, sija ved bid-tor vermas kerni jōzēs mezdēm ponda.“ i bergēdimišt jōzlaņ šuis: „vaje tatče bi i oztē esije tirtēm kerkasē; me i tun kīknannim kutēsemēn pīram bije.“ regid vajisni bi i oztisni tirtēm kerka; seki prepodobnej Stefan bōrdēmēn pondis kevmini jenli i šuis: „zev milēšta batuškoēj, te bid-tor verman kerni; jōzēs lubitēm kuža petkēdli assid vintē, med kutasni tōdni, mīj tenad veraid pramēj.“ a jurbitēm bōras gorēdis gōgōr sulališjasli: „sōvet da lubov tjanli, vokjas i pijanjas, prōstitē i kevmē me vōsna; a me daš i kuvni svjatēj vera vōsna“. sešša bergēdis tunlaņ i šuis: „munam čōč kutēsemēn, kīži ačid kōsjisin.“ seki Stefan bōštis sije pōlaēdis i mirdēn pondis kiskini as-kēdis bije; no pōrjasis tun povzis i pondis gōrziņi lok goršen, i šuni: „mīj me pē bijin sotča turin moz?“ a jōz lokis pondis čōktini sije pīrni bije; ačid pē ved sīsī vilē pīrin. siž-že pōrjasis tun i va dorin povzis i janēdis jursē assis setēn pomēn, a seni vōli šuema ōti jukmesē nalī pīrni, a mōdēd petni.

Azután az újonnan megkeresztelt nép kezdte összetörni és elégetni a maga régi bálványait (isteneit) mindenütt; de legbuzgóbban rombolta azokat sz. István; ő összevagdalta fejszével s elégette mind a bálványokat, mind a nekik vitt jószágot (áldozatot). Mert a zürjén népnek úgy tartotta vallásbeli szokása, hogy áldozzának (vigyenek) a bálványoknak: evet-bőröket, róka-bőröket, medve-bőröket, s mindenféle bőrt (minden vadnak bőrét), a melyet maguk szoktak elejteni, s azokat ráaggatták ő reájuk, s még vásznakkal is takarták őket meg kendőkkel göngyölték be, s mindazt ott hagy-

ták örökre. De a ki onnan mer vala elvenni [valamit], az olyannak, az ő véleményük szerint, az ördögök kitekerik kezét lábát s nyomorékká teszik (tkp. vesztik) vala. De sz. István semmitől meg nem ijedt s semmit onnan el nem vett, sem magának, sem másnak nem engedte meg. De a bálványok helyett állított István nekik még két templomot. Ekképen kezdett lassanként a zürjén nép közt a Krisztus vallása elterjedni. De egyszerre jelentkezett valahonnan az ő legnagyobb (legfőbb) javas-emberük és boszorkány-mesterük, a kitől mindnyájan félték s a kire hallgattak mint egy atyára. Az kezdett mindenképen az újonnan keresztelt népet csábítgatni, hogy hitét visszacserélje, s így intette őket: «minek hisztek ti egy idegen embernek, egy moszkvainak? Mert ő semmiféle jót nem akar (nem gondol) nektek. De én a ti nemzetetekből, a ti földetekből való vagyok s a ti nyelveteken beszéllek; azért nektek kell engem hallgatnotok, öreg embert, s atyátokul tisztelni; mert én nektek minden jót akarok.» Ilyen csábítással és ajándékokkal némelyiket visszatérítette a régi (utálatos) hitére; de a jobbak neki azt mondták: «eredj s szépen vitatkozzál Istvánnal, de ne mi velünk; mi pedig fogunk titeket hallgatni, hogy melyiktök czáfolja meg a másikat (tkp. melyiktöket czáfoljátok).» E szavak után a javas-ember oda rohant Istvánhoz s vitatkozott vele mindenképen; s valamennyi ördögöt idézett ő ellene s be akarta keríteni beszédével; de semmire sem mehetett, mert minden szavára István megtalálta a feleletet (tkp. mit ellene szólni). Végre most a javas-ember mondta nagy szóval: «hadd menjünk mindketten tűzön és vízen keresztül, s melyikünk meg nem ég s el nem sülyed, annak (tkp. azunknak) is külömb a hite, s azon hittel kell a népnek is élni.» Ezen szavai igen megtetszettek a zürjén népnek (tkp. szívére jöttek) s ők megdicsérték az ilyen beszédet. De sz. István mondta a javas-embernek: »te fölhívsz engem olyan dolgot tenni, a melyet embernek soha sem lehet megtenni; de én bízom istenben, mert ő megtehet mindent a végett, hogy a népet megmentse.» A nép felé fordulván, mondta: »hozzatok ide tüzet s gyűjtsátok meg ezt az üres házat; én és a javas ember mindketten egymásba fogódzva bemegyünk a tűzbe.» Rögtön hoztak tüzet s meggyújtottak egy üres házat; akkor tisztelendő sz. István könnyezve kezdett imádkozni istenhez s mondta: «igen kegyelmes atyám te mindent bírsz megtenni; annálfogva hogy a népet szereted, mutasd meg a ma-

gad hatalmát, hogy tudják (tkp. tudni fogják), hogy a te hited igazi.» Imádság után kiáltott a körülállóknak: «béke és szeretet nektek, testvéreim és fiaim, bocsássatok meg nekem s imádkozzatok érettem; én kész vagyok meg is halni a szent hitért». Azután fordult a javas-emberhez és mondta: «menjünk együtt, egymásba fogódzva, a mint magad kívántad.» Akkor István fogta őt a ruhaszélénél fogva s erővel kezdte őt magával a tűzbe húzni; de a csalfa javas-ember megijedt s tele torokkal (tkg. gonosz t) kezdett kiáltani s mondani: «mit égjek én el a tűzben, fű módjára?» De a nép haragosan ráparancsolta, hogy menjen be a tűzbe, mert hiszen magad arra ajánlkoztál. Épen így megijedt a csalfa javas-ember a víz partján is s megszegyenítette ott magát (tkp. a maga fejét) végképen; pedig ott az volt mondva (úgy volt megállapítva), hogy egyik léken bemenjenek s a másikon kijöjjenek.

Janědmášť tuněš prepodobněj Stefan šuis silī: kōsjan-ě eskini Jisus Kristosli? no kiz tun ninom vilē ez kōsji vežni as verasē, seki prepodobněj Stefan šuis jōzli: „ašnid azilinnid, kizi med-vozin taja koris menē bije i vaē, a ačis-že i pōrjalis; vištalē-že mīj artalannid ti kerni ta-kēd?“ seki ōtik kilen bīdsen jōz šuis: „sled sije vini.“ no svjatěj Stefan pondis jōzēs ramēdni i kōkēdni i šuis: „mejam ki med oz lo taja lok mort vilin; Kristus ved ez isti menē vini no velēdni, i ne lokēn no burēn; a med že taja as čorid šölömnas oz-ke eski; silī daš-tema ved mödar jugidīn pontēm bi“. med-bōrin že čōktis sije tutēž vōtlini komi muis, i komi jōz kostiš med munē kitče gazis! siji i kerisni.

Miután a javas-embert megszegyenítette, mondta neki sz. István: akarsz-e Jézus Krisztusban hinni? De a mint a javas semmi áron nem akarta a maga hitét cserélni, akkor sz. István mondta a népnek: «magatok láttátok, hogyan hívott ki először ez engem tűzbe vízbe, de ugyancsak maga meg is esalt; mondjátok, mit gondoltok (szándékoztok) vele tenni?» Akkor egy-szóval (egyhangon) mondta az egész nép: «illik őt megölni». De sz. István kezdte a népet csillapítani és inteni: «az én kezem ne legyen rajta e gonosz emberen; mert Krisztus engem nem ölni küldött, hanem tanítani, s ne rosszal hanem jóval. De hadd ez, ha a kemény szívével nem hiszen, — 1); mert neki készítve van a másik világon az örök tűz.» Utoljára pedig parancsolta őtet egészen elkergetni a

zürjén földből, hogy a zürjén nép községéből hadd menjen hova neki tetszik. Így tettek is.

Seki bídlain pondisni žugedlini idöljas i puktavni na piddi vičkojas, i svjatěj Stefan azis, mij komi vičkojas vilin kolë aslas torja arkerěj. a si-ponda bidsën-köd (krestjanajasıs-köd) šornitëmën istis gižed Mōskuaë, velikej kňaz Dimitrij Joannovičli i mitropolit Pimenli, i gižis mij stav komi jöz nin pırtema, a si-ponda i kolë tatče aslinis torja arkerěj. kňaz i mitropolit artavmišt, nekodës Stefanis kňza ez azini sečem ižid činë, i si-ponda korisni sijes Mōskuaë i puktisni arkerėje (Jemdinë). vomıstas arkerėje komi jöz pövsas, bid jözis radës loini, a acıs Stefan pondıs töždišni vičkojas ponda, i pondıs velëdni i puktavni pop-dakës komi jöz pövsıs-že. i siži sv. Stefan olıs pörıšmitëž; a med-börin pomën lösedmišt vičko delëjas, mog suis sijes munni bara Mōskuaë. no seni nedır višmišt i setıs lovsë jenli, i zebisni sije setče Mōskuaë Spas monastırë, kiteni i önëž kujlë sišmitëg.

Velëdem. Pravoslavnëjjas! kevmise svjatěj Stefanli, med sija aslas molitvajasnas mezdas mijanës (assis pırtem jözës) pomtëm mukaıs; no enë vunëdë i sije, mij kiž sija bidsën terpitıs i ninëmis ez dözmiv; si-moz-že i mijanli tani kolë ovni. sečema olısjas ved sōmin voasni raje, Stefan dınë.

Akkor mindenütt kezdtek a halványokat szétrombolni s helyettük templomokat állítani. Sz. István látta, hogy a zürjén templomok (egyházak) fölött egy külön főpap (püspök) kell, s mindnyájokkal (a keresztyénekkal) beszélvén, küldött egy levelet Moszkvába, Dimitrij Joannovics nagyfejedelemhez és Pimen metropolitához; megírta, hogy az egész zürjén nép már meg van keresztelve s azért kell is ide nekik egy külön püspökjük. A fejedelem és a metropolita meggondolván [a dolgot], senkit sem talál-
tak, Istvánon kívül, ilyen magas tisztségre [méltót], s azért hívták őt Moszkvába s avatták (tették, helyezték) püspökké (Ustvim-ba). Hogy mint püspök visszajött a zürjén nép közé, az egész nép megörült; de maga István kezdett gondot viselni a zürjén templo-

¹⁾ A zürjén textus itt elejtette a *med-že taja*-val kezdett mondatot. Az orosz eredeti így szól: «hadd legyen ő, ha keményszívűsége miatt nem hiszen, átadva a másik világon az örök tűznek».

mokra (egyházakra), tanítani és avatni papokat ugyancsak a zürjén nép közül. S így élt sz. István megöregeddiglen; de utoljára, hogy az egyházi ügyeket egészen rendbe hozta, oka lett neki (tkp. ok érte őt), hogy megint Moszkvába menjen. De ottan nem sok ideig beteg levén, átadta lelkét istennek, s eltemették őt oda Moszkvába a Szpasz (Mégváltó) klastromába, a hol is mostanáig nyugszik rothadatlanúl.

Tanítás. Igazhitűek! könyörögjetez sz. Istvánhoz, hogy a maga imádságaival minket (a maga keresztelt népét) az örök kintől megmentsen; de ne felejtsetek azt sem, hogyan túrt ő mindent s nem bosszankodott meg semmitől. Épen úgy kell nekünk is itt élnünk. Mert csak az ilyképen élők jutnak a paradicsomba, sz. Istvánhoz.

2.

Mij artmē kodalēmīs, libē vina-juēmīs.

Kodalēm, libē vina-juēm čikēdē mortīs vir, mištēmmedē silīs čužem-rožasē i ližmedē silīs vinsē, torkē jur-ven, vežē mivkid i čorzedē šölöm. vina juis voštē assis lovsē i razgē em-bursē lok kerēmēn aslīs-že. Mortlēm kodalēm em šogsan-lun götīrislēn i bōrdan-lun čeladislēn. sija mortēs voštē pon vīsēž i tala-dorinna sečem mort jemēs lōgēdē i mōdarin si jur vilē use jen jurēm vek-keže. So, vokjasē, ōt-kimin omēl torjas, lidtēm čottēm omēl torjas pīckīs, kodjas artmēni kodalēmīs (libē vina-juēmīs) vužjis moz.

Velēdēm. Bur pu jilēn oz artmini omēl koljas, i omēl pu jilēn oz artmi bur kol; kol sōrti ved požas tōdni pu (Matf. 7, 18. 20.) siji vokjasē i bur mortjassan oz artmini omēl delējas, i omēl mortšan, vina-juiššan, oz artmini bur delējas, a delējas sōrti ved sōmin požas azini mortēs. no mīj-že gospod šuis omēl pu vōsna? sija šuis: kerav sijes, mila pē veščōrē i mesta tirtē? (Luk. 13, 7.) Sij-že vokjasēj šuas jen i omēl mort vōsna, kodī jilavek vina juē, aslas angeljasislī: keralē pē i silīs sōnjassē omēl puēs moz, med i sija tala-dorin veščōrē mu oz talav. pondamē-že vokjasē vičičišni vina-juēmīs, med vešpē gospod oz čōkti mijanlīs lov boštni kod jurēn; kod jura kulīs i ved, kizi assē vijislī, oz nin lo jensan mōdarin nekučem prōšča. vizedlētē, kimin mort nin, mijan nemin, kulini drug, kodjurēn, i naja ved eško (koņerjas) sije ez čajtni juiganis; vičičīs, med i tenē jen oz miždā na

moz že ; viččís i öti parta vina vösna en vošti assid lovtë ; kozilan ved öti duk-keže, a lovtë assid voštan vek-keže. en vunëdë kivjas apostollís : vina-juišjas pë jen carstvoë oz voni.

Mi ered (származik) a részegségből vagy a bor- (pálinka)-ivásból.

A részegség vagy a bor-ivás elrontja az ember véréét, elrútítja arcát s gyengíti az erejét, megzavarja az agyvelőt, változtatja az eszet s megkeményíti a szívet. A borivó elveszti a maga lelkét s elprédálja a jószágát, épen magának tevén rosszat (ártván). A férfi részegsége feleségének szomorúsága s gyermekeinek sírása. Az lealacsonyítja az embert a kutyáig (tkp. veszti kutya színig) s már e világon az ilyen ember megharagítja istent s a más világon az ő fejére esik az isten átka örökké. Íme, atyámfiak, egynémely rosszak a számtalan rosszak közül, a melyek a részegségből, mintegy gyökérből, erednek.

Tanítás. Jó fán nem teremnek rossz gyümölcsök, s rossz fán nem terem jó gyümölcs ; mert a gyümölcs szerint meg lehet ismerni a fát (Máté 7, 18. 20.). Így, atyámfiak, a jó emberektől sem erednek rossz cselekedetek, s a rossz embertől, a borivótól nem erednek jó cselekedetek ; pedig csak a cselekedetek szerint lehet az embert megítélni. De mit mondott az Úr a rossz fáról ? Ő azt mondta : vágd ki azt, minek is tölti (foglalja el) hiába a helyet (Luk. 13, 7.). Ugyanígy, atyámfiak, szól az isten a rossz emberről is, a ki mindig bort iszik, a maga angyalainak : vágjátok az ő inait, mint valami rossz fát, hogy ő e világon hiába ne tapossa a földet. Fogunk tehát, atyámfiak, óvakodni a borivástól, hogy az Úr ne parancsoljon lelkünket venni részeg fővel (mikor r. f. vagyunk) ; mert a részeg fővel meghalónak, mint öngyilkosnak (magát ölőnek) már nem lesz istentől a más világon semmi bocsánat. Nézzétek (vegyétek tekintetbe), mennyi ember halt már meg csak a mí életünkben (mí emlékezetünk óta) hirtelen, részegfővel, s ők szegények bizony (tkp. hiszem) azt nem gyanították, mikor ittak ; óvakodjál, hogy isten ne büntessen meg téged is ezek módjára ; óvakodjál s egy negyed borért ne veszítsd a magad lelkét ; mert részeg vagy csak egy pillanatig, de a lelkedet elveszíted örökre. Ne felejtsetek az apostol szavait : a borivók nem jutnak isten országába.

3.

Mij artmē sada olēmīs.

Viččisem bīdsama polēs kozedan torjis (libē sada olēm) mort-līs kokīedē i vilmedē vir, vize mičlunsē i vinsē silīs i sodtē mivkid. sija tujdē mortēs bur ovms vilē. sija em burbun aslad lolīdlēn, i emburtē vize bur vilē aslīd-že i mukēdjaslī. sada olēm em gažalun gōtirlēn i šudalun čeladlēn. sad-jura mort koknidžika jen berdē kut-čise i kivzē bur vilē velēdēm, a si-vōsna i olē tani vīvti tōždīstēg da i mōdarin loē šuda. sad-jura mort em bur dumajtiš bīdsama mortli. sija kevmē jenlī jōz žon-viž vōsna da i assis vize. so ne-una bur-torjas, līdtēm čōttēm bur-torjas pičkīs, kodjas artmēni (vužjis moz) sada olēmīs.

Velēdēm. sad' mort, pu moz, kodī puktēma va vizivtan-inē, kodī korsē leze as poraas, i kodlēn korjis oz kēldēd : sečem pu-moz že, bīd-tor, mij sija kerē, bur pom aze (1 psal., 3.). ašnīd artalē vokjasē si jilīs : kučem mort buržika olē sad-jura ali kod-jura ? ōtikis pīr as vežera, bīd-tor zavoditē kernī dumajtēmēn i bur pom aze, i olē iš-lovzitēg ; bīdsēn sije oškēni : i načalstvois — votis ved silēn mīntēma, i bur jōzis ; da i jenmīs sije lubitē-žik — tīrmē ved silēn i korišjaslī i pop-đaklī. a mōdišlēn (kod-juraislēn) bīdsēn mōd noga : ninēm sija oz putni, i mij zavoditas, ninēm oz artmi. dengasē assis (kodēs koher čukartis voj i lun mīrsemēn) juas i razgas ōti dukēn, a dengais-kōd voštas assis zdorovjesē i mivkidsē ; kvatitčas, a vot mīntitēm : — si-vōsna lōgašas si vilē i načalstvo i gosudar ; i abu ninēm setni ni korišjaslī ni vičkōjasē ni pop-đaklī, — a si-vōsna i tala-dorin miža sija jōz vozin, da i mōdarin jen miždas sījes pomtēm mukaēn.

Mi ered a jōzanságból (jōzan életből). Az óvakodás minden-féle részegítő dologtól (vagyis a jōzan élet) könnyűvé teszi és megújítja az embernek a véré, megőrzi a szépségét és erejét s növeli az értelmét. Az vezérli (útba igazítja) az embert erkölcsös (jó) életre. Az a magad lelkének üdvössége s megőrzi a vagyono-dat magadnak s másoknak hasznára. A jōzanság a feleségnek öröme s a gyermekek szerencséje. A jōzan (j. fejű) ember könnyeben ragaszkodik istenhez s meghallgatja a jōra való tanítást, s él is a miatt itten (e világon) aggódás nélkül, meg a másik világon is boldog lesz. A jōzan ember jóakarója minden embernek. Ő imádkozik istenhez másnak egészségéért s a magáét is megővja. Íme

néhány jó-dolog (haszon) a számtalan sok jó-dolgok közül, melyek a józanságból, mintegy gyökérből, erednek.

Tanítás. A józan ember olyan mint egy fa, a mely víz-folyó helyre van ültetve, s a mely levelét ereszti a maga idején s a melynek levele el nem hervad; ugyancsak olyan faként minden dolog, a mit ő teszen, jó véget lát (1. Zsolt. 3.). Magatok gondolkodjatok, atyámfiai, arról, mely ember él jobban, a józan-e vagy a részeg? Az egyik mindig maga eszű (maga eszénél van), minden dolgot elkezd tenni meggondolva s jó véget lát, s él sohajtás nélkül, mindnyájan őt dicsérik: mind a hatóság — mert az adója meg van fizetve, mind a jó emberek (nép); meg az isten is szereti őt jobban — mert telik nála a szegények és a papság számára. De a másiknál (a részegfejnél) minden másképen van: ő semmiben sem boldogul, s akármire kezd, semmi sem ered belőle. A maga pénzét, a melyet szegény éjjel nappal fáradozván összegyűjtött, megissza s elveri egy pillanat alatt, s a pénzével elveszti az egészséget és eszét is; föleszmél (tkp. kapja magát), de az adója neki fizetetlen, azért megharagszik rája a hatóság és a fejedelem; s nincs neki mit adni sem a szegényeknek, sem a templomokba, sem a papságnak: — azért pedig ő bűnös e világon az emberek előtt, s a más világon megbünteti őt isten örök kínnal.

4.

Si jilís, mĳ zev omĕl lögĕdñi bat-mamĕs.

Ötéid prepodobněj Parfenij dinĕ (Lampsakijsa arkerej dinĕ) vaje-dĕma völi zon, kodĕs zev jöna muĕitĕsnĕ omĕljas. a Parfenij völi seĕem bur šölöma, mĳ ez kovĕli silĕ nekuĕem kevmĕsem, a azimĕšt seĕema visĕs-jasĕs, aĕĕis, pĕrže i burdĕdavĕlĕs aslas molitvajasnas. no taje zonmĕs azimĕšt vežsis sĭja ĕužem vĕvejis. a batmam silĕn bördĕmĕn i kok vilas uskĕd-ĕemĕn kevmĕsisnĕ Parfenijli, med kĕž-ke mezdas pisĕ nališ omĕljasĕs. no sĭja šuis nali: „tĭjan pi simĕnda oz sulav, omĕlis ved sĭ piĕkĕ pĕrema sĭ-ponda, mĳ sĭja pöĕti batsĕ vijĕš“. bat-mam povzĕsnĕ. no

1) Így («nem boldogul») fordítottam az *oz putmi-t*; a *putmi-nĕ* ige *-m* képzős denominativum, s alapszavának az orosz *put* (út) szó látszik, mely több szólásokban a «siker, haszon, boldogulás» kifejezésére szolgál (pl. *v put ne idot* tkp. nem megyen *put-ba* = nem sikerül, nem tehet előmenetelt); v. ö. finn *menesty* «succedere» (*mene-től*).

Parfenij jualis: „taja pi unais lögëdlis tijanës?“ *siž, vištalis bat.*
a Parfenij bara voze jualis: „ti kevmišlinnid dözmëm poraas gos-
 podli, med sijes jen miždas?“ „mižačš sijen jen vozin“, šuisni kik-
 nannis ötpirjen. *seki Parfenij šuis nali*: „siž-ke pinid tijan acis
 miža, i med-že novlëdlas, simdais kolë“. *no bat-mamlën zev dojmisni*
šölömjasnis, i si-ponda ez dugëdëini naja bördni i kevmišni arkerejli,
med koras sija kiž-ke prošča jensän pinisli. sömin nin naja korëm
kuža Parfenij blaslövitis zomës, i jurbitmišt jenli burdëdis. — Velë-
dëm. čelad! vičëise, polë bat-mamës dözmëdëmis; naja jorem kuža
ved jen joras tijanës; i našän proščatëg jensän oz lo tjanli prošča.

Arról, hogy mily nagyon rossz szüleit megbosszantani. — Fgyszer tisztelendő Partheniushoz (lampsakusi püspökhöz) egy ifjú hozatott volt, a kit nagyon erősen gyötörtek a gonoszok. Parthenius pedig annyira jószívú vala, hogy nem kellett neki semmi könyörgés, hanem meglátván az olyan betegeket, maga mindjárt gyógyítgatta a maga imádságai által. De mikor ezt az ifjút látta, megváltozott az ő arcz-kifejezése¹⁾. De szülei sirva és lábához borúlva könyörögtek Partheniusnak, hogy valahogy megszabadítsa az ő fíjukat a gonoszoktól. De ő azt mondta nekik: «a tí fiatok nem érdemel (nem ér) annyit; mert a gonosz ő beléje azért tért be, hogy ő majdnem atya-gyilkos». A szülék megijedtek, de Parthenius kérdezte: «ez a fiú sokszor haragított meg benneteket?» Igen (úgy van), felelt az atya. De Parthenius megint tovább kérdezett: «tí könyörögtetek bosszuság idejében az Úrhoz, hogy őt isten megbüntesse?» «Azzal vétkesek vagyunk (vétkezettünk) isten előtt» — mondták mindketten egyszerre. Akkor P. mondta nekik: «tehát a tí fiatok maga bűnös, s hadd viselje el, a mennyit neki kell (tkp. annyia kell). De a szüléknek nagyon fájt a szívük s azért nem szüntek meg sírni és a püspöknek könyörögni, hogy ő valahogy istentől a fíjuk számára bocsánatot kérjen. Csak az ő kérésük miatt végre Parthenius megáldotta az ifjút s istenhez imádkozván, meggyógyította. — Tanítás. Gyermekek! óvakodjatok, féljetek, hogy a szüléket meg ne haragítsátok mert az ő átkuk

¹⁾ Az orosz textusban: «mutatott elégedetlenséget». Csak sejtés szerint fordítottam *čužem vivejis*-t «arcz-kifejezés»-nek; a *vivej* szó, mely zürjén szótárkészletünkben nincs meg, oroszoknak látszik, noha igazi mását még ki nem mutathatom.

miatt isten is megátkoz titeket, s az ő bocsánatuk nélkül istentől sem lesz nektek bocsánat.

5.

Mij artmë jenli kevmëm kuza.

Öti poraë Armenia Miletina karin sulalis dir kos povodda, a si-ponda zev polisni naan votemis. i jözlën lunis lunë sölömjas normisni. med-börin bidsën loktalisni Akakij arkerëj dinë (taja arkerëj olis mu vilën vitëd so voin, Kristos röditcëm börin. pametis silën aprël tölisin, das sizimöd lunë) — i kevmisisni silë, med koras sija jenlis milëstsë zer. arkerëj že čukërtmïšt jözës munis svjatëj mučenik Jevstafej vičko dinë (a sija vičko ez vöv kar pičkin, a bokin); setëni arkerëj jurbitis i svjatëj Jevstafejli, med i sija čöc otsalas aslas molitvajasnas jenlis zer kornü. a sessä börjimïšt vičko dïnsis med bur in, cöktis setëe vajni vičkois prestol i ulic-illain nekučem vevttëg, bördig tirji pondis kerni öbedna. puktisemën bid-tor vermis i milësta jen vilë, Akakij vičko-vinasë dari-dozjas ez sorlav vaën, kiž vöclëni öbedna sajin, no stav dumnas leptisis jen dinë, sölömsis kevmëmën, med sija açis sorlalas vičko-vina aslas zernas i med kötëdas čöc sijen košmëm mu. i sečema kevmisis, mij sija že dukë jona i zermis, i vičko-vina dari-dozjin sorlasis zerën, i kos mu kötasis.

Velëdëm. Pravoslavnejjas! kor mu košmas i naan pondas sotcëni, čukërtcëmïšt ötlaë pop-dak-këd kevmise bördëmën jenli, i jen kivzas tijanës; libë, kor vïvti zera loë i on čajtëe naanli voni, bara siž-že kevmise gospodli, bid-tor ved sija keras sölömis i sin-vaën korëm kuza.

Mi haszna van az imádságnak (tkp. mi ered az istenhez könyörgés miatt).

Egy időben Armeniának Miletina városában soká állott szárazság, meg azért nagyon féltek rossz aratástól (tkp. gabona-termetlenségtől) s a népnek napról napra szomorúbb lett a szíve. Utoljára mindnyájan elmentek Ákos (Acacius) püspökhöz (ez a püspök élt a földön Krisztus születése után 5-öd száz-évben); emlékezete április hóban, 17-dik napon) — s könyörögtek neki, hogy kérjen istentől irgalmat, esőt. A püspök csakugyan összegyűjtván a népet, elment sz. Eustathius vértanú templomához (az a templom pedig nem volt a városban bent, hanem mellette); ottan a püspök imádkozott szent Eustathiushoz is, hogy az is egy-

szersmind segítsen neki imádságaival istentől esőt kérni. Azután megválasztván a templom közelében a legjobb helyet, oda vitette a templomból az oltárt, s nyílt mezőben minden fedél nélkül, könyezés közt kezdett nagy misét tartani. Támaszkodván (bízván) a mindenható és kegyelmes istenre, Ákos a templomi bort az áldozó kehelyben nem elegyítette vízzel, a mint mise alatt szoktak tenni, hanem egész gondolatával (lelkével) emelkedett istenhez, szívéből kérvén, hogy ő maga elegyítse a templomi bort a maga esőjével s hogy azzal egyszersmind a kiszáradt földet áztassa. S oly annyira könyörgött, hogy azonnal erősen esett az eső, s a bor az áldozó kehelyben elegyült esővel, s a száraz föld megázott.

Tanítás. Igazhitűek! Midőn a föld kiszárad s a vetés (gabona) oda kezd égni, egybegyülekezvén a papsággal könyörögjetekek könnyezve istenhez, s isten meghallgat titeket; vagy midőn szerfölött esős (idő) leszen s nem reményltek termést (tkp. a vetésnek érni, — hogy a vetés megérhetik v. meg fog érni), ismét szintűgy könyörögjetekek az Úrhoz, mert ő mindent megtesz a szívből és könnyel való kérés miatt.

6.

Mortēs lubitēm manaklēm.

Ötöd prepodobněj Agafon vomist karē vuzavni assis kipod-tujšē azis visis tuj-mortēs, kodī kujlīs eža vilin i nekod si vilē ez vizedli. silī zev žal' loi i si-ponda suvtis si dīnē i kutis juasni: mīj si-kēd loi? sešša medalis silī pōdvōrja i vuzavmīst assis už-torsē, mintisis si piddi kōžainisli; a sešša mīj koli Agafonlēm dehgais, sije vizis sijes verdēmē i lečitēmē i olis setēn prameja burdtēžis, kujim tōlīs; a si-bōrin radlig tirji (bur kerēmis kuža) bergēdēis aslas vōrin olanina. — Velēdēm. Sizi kolē ovni i bidsēnlī, kodī jenmēs lidde, kizi keris i prepodobněj Agafon; korises i visises nōtēid oz kov enovtni, najes-ke ved enortan i aštē jen enortas.

Egy remetének emberszeretete. — Egyszer tisztelendő Agathon, hogy a városba jött a maga kézi munkáját eladni, meglátott egy beteg utas embert, a ki a pázsiton feküdt s senki reája nem ügyelt. Igen megsajnálta s azért megállott mellette s megkérdezte, hogy mi lett vele? Azután bérelt neki szállást s eladván a maga munkáját, fizetett érte a gazdájának; azután pedig, a mi maradt Agathonnak pénze, azt elköltötte őt eltartani és gyógyítani, s

lakott ott, míg igazán (tökéletesen) kigyógyult, három hónapig; azután örülvén a jótettének, visszatért a maga vadon lakóhelyére. — Tanítás. Úgy kell élni mindenkinek, a ki istent tiszteli, a mint tisztelendő Agathon tett; a kérőt és beteget soha sem kell elhagyni; mert ha azokat elhagyod, magadat is elhagy isten.

7.

Kučem bur kaživni röditeljasės öbedna sajin.

Ötöd kik niv bur rödiš kösjisni jen vozin vizavni i kevmini. sija pörašan ašnisė i olėmnisė köt zev söstėma nuėdisni, da, koŋerjas, ez gögörvoni kivnisė assinis kutni: divitni, mödės pörjavni i una jöz jiliš šornitni, veškodė naja puktisni. kor kilis prepodobnej Venedikt nališ sečem olėm, narosnė istis na dinė assis velėdėisė i si pir bat moz vöjpėdis najaės, med kutasni kiž-ke naja assinis kivsė; a oz-ke kivzini, Venedikt ez kösji setni nali svjatėj dari. no nivjas dugėdėem pidėi nöšta seram vilė leptisni Venediktės.

Regid si-börin naja kulni i kiž zev jona viž kutiśjasės zebisni vičko-žož ulė. no öbedna sajin ved prestol vilin pukalė ačis gospod i terpitase sija as dinas una šornitiśjasės jöz jiliš? mij že loi nivjakėd? kor šivlisni öbedna sija vičkoin, kitėn kujlisni nivjasis i kor diakėn gorėdlis: Елицы оглашении изыдите (kodi pė abu na pirtemaės, petė), seki ötkimin sulaliśjas pičkiš öbedna sajin azilisni petėm kik nivliš gortjiš i vičkois, i sečem divėsė azilisni bid öbednain. med-börin ta jiliš kilis i svjatėj Venedikt i bördėmėn žalitis sija nivjasės; sešsa istis assanis pröskur sija vičkoė, i cöktis sija pröskur vilas kaživni najes i jurbitni, med jen nali setas mesta. sija kerėmništ nekod sešsa ez aziv nališ petėm, pröstitis ved jen nali una šornisinis svjatėj Venedikt molitvajas kuža i öbedna sajin kažitilėm kuža.

Velėdėm. Ni nekučem don vilė jen oz pröstit kulėm vojtirli grekjas, no kažitilėm kuža, öbedna sajin, pröstitas. a si-ponda kodi niv-pi pičkiš lubitis i lubitė assis bat-mamsė, silė častėžik kolė kažitivni najaės öbedna sajin, i naja adis vermasni raje voni.

Mily jó emlékezni a szüleiről misében (azaz gyászmisét mondatni). Egyszer két jó családbeli leány megfogadta isten előtt, hogy börtölnek és imádkoznak. Azon időtől fogva habár magukat és életüket igen tisztán viselték is, de szegények nem tudták nyelvüket féken tartani: gáncsolni, másnak hazudni, s az embereket megszólni (rágalmazni, tkp. sokat a népről szólni), azt ők semmibe

sem vették (tkp. ingyen gyanánt tartották v. állították). Mikor tisztelendő Benedek az ilyen életükről hallott, szántszándékkal (v. különösen) elküldte hozzájuk a maga tanítványát s általa atyai-lag intette őket, hogy valahogy a nyelvüket féken tartsák; de ha nem hallgatnak reá, fenyegette, hogy nem adhatja nekik (tkp. nem ígérte nekik adni) a szentségeket. De a leányok, a helyett hogy megszűntek volna, még ki is gúnyolták (tkp. nevetésre, gúnyolásra emelték) Benedeket.

Csakhamar azután meghaltak ők s mint igen erős böjt-tartókat eltemették a templom padozata alá. De mise alatt hiszen maga az Úr ül az oltáron s megtűri-e ő magánál a rágalmazókat? Pedig mi történt a leányokkal? Midőn misét énekeltek abban a templomban, a hol ama leányok feküdtek, s midőn a diakon fölkiáltott: «ЕЛИЦМ stb. (a kik még nincsenek megkeresztelve, menjetek ki)», akkor némelyek a misénél jelenlevők közül látták, hogy a két leány kiment (tkp. a két l. kimentét) a koporsóból és a templomból, s ilyen csudát láttak minden mise alatt. Utoljára hallott erről szent Benedek is s könnyezve megsajnálta azokat a leányokat; azután küldött magától fölszentelt áldozó kenyeret ama templomba s rendelte, hogy azon áldozó kenyér fölött emlékezzenek róluk (tartsanak emlékező misét, halotti misét) s imádkozzanak, hogy isten nekik helyet adjon. Hogy azt tették, senki azután nem látta kimentüket, mert megbocsátotta isten nekik a rágalmazásukat (tkp. sok-szólásukat) szent Benedek imádságai miatt s a misebeli emlékezés miatt.

Tanítás. Semmi áron isten meg nem bocsátja a halottaknak bűneiket; hanem a misebeli emlékezésért megbocsátja. Azért pedig, a ki a gyermekek közül szerette és szereti a maga szüleit, annak gyakrabban kell értük emlékező misét mondatni s ők poklból bírnak a paradicsomba jutni.

8.

Zev grek jenli kősjisem tor enovtni i vunėdni.

Kor igumenalis prepodobnej Feodosij Pečerskej Kievin, seki 6tik bojarin, Sudislav Gedevič nima, munigėn vojna vilė velikej kňaz Izjaslav-kėd, šuis jenli: žon-vižaėn-ke pė bergėdča gortė, pukta monastirė kik zarnia deŋga i zarniis že kišta veneč 6braz vilė Bogorodicali. vojna pomasis l6sida, vragjas razališni i pišjisni. no Kliment

(Sudislavlén kristianskěj nimis) bergédčimist žon-vižaën Kievě aslas saldatjasis-kęd, vunědis assis kősjisemsė. — Őtčid, mijke-mında ovmist, Sudislav őbed bőrin vodis šojtčini i őjbirtis; drug kilis ġimistēm kod ġölės i ješčė sijas nimėn izdėdė. Kliment sadmis i azis as vož vıvsis őbráz presvjatěj Bogorodicalis i kilis šorni őbrázsanis: „mıla, Kliment, en set, mįj kősjisin? no so őni šua tenid, tirt assid kősjisemtė“. i sije šumist őbráz zebsis, a bojarin povzem jıvsis sija-že dukė uskėdčis deġga vižaninas i drőžžitán kijasnas boštis simında zarni mįjtēm vőli kolė, i munis manastirė kerni i tirtni kősjisem torsė.

Taja ġizema biđtėnė narošnė mįjan vőсна. kor suas mįjanės kučemke pritča, seki mi ziles biđ-tor jenli kősjišni; no kor polan torsis mınam, seki i vunėdam jemmės i kősjisemnimės. ozir mort kősjise jenli eziš i zarni, ġölžik mort kősjise sis puktini, omėla oliš mort kősjise ovmessė vežni. no kiž-že tirtlam kősjisemjas i jorsemyas assinim? ődvana jur vilis munle bedanım, mi biđsėn i vunėdam! o vokjasė, sija kodli biđ-tor keris i biđ-tor őni kutė, sija kodli prestol piđđ; nebesa a kok-uv piđđ mu, sija oz jőrmı ninēm-torjis i oz kor mįjanliš ninēm; a korė sőmin sije, med mi, kiž silėn pijan, vőlim bur šölömaėš; no kučem nin bur šölöm pőrjasislėn? buržik ġuš vőr jılavek pőrjasis doris, no kıkannıs adė voasni. no sija, kodli oz ker aslas šuem kiv kužais, sija čoč i ġušasis i pőrjasis. pőrjasis si-ponda mįj kősjisem tor abu nin aslas, a silėn kodli kősjisis. i si-vőсна grek-ke mortės pőrjavni, jemmės dert nin zev grek. tirtamė-že vokjasė regidžik sijejas, kor mįj kősjišlim jenli; zev ved grek vunėdni jenli kősjisem tor.

Nagy bűn, az istennek tett fogadást elhagyni és elfelejteni.

Midőn tisztelendő Theodosius Pecserszkij Kievben apát volt, akkor egy bojár, névszerint Szudiszlav Gerevics háborúba indulván Izjaszlav nagyfejedelemmel, azt ígerte (tkp. mondta) istennek: ha ugyanis egészségesen haza térek, ajándékozok (tkp. leteszek) a kólostorba két arany-pénzt s ugyancsak aranyból öntetek egy koszorút (v. koronát) Boldogasszonyunk képére. A hadjárat kedvezően végződött, az ellenségek szétverettek s megszaladtak. De Kelemen (Szudiszlavnak keresztneve), hogy egészségesen a maga katonáival Kievbe visszatért, elfeledte a maga ígérését. — Egyszer, némi idő múlva (tkp. némennyit élvén), Szudiszlav ebéd után lefeküdt pihenni s elaludt; egyszerre hallott egy menydörgős szózatot, a mely őt még a nevéen is szólítja (tkp. tiszteli). Kelemen fölcső-

dott s látta maga előtt fölülről a szent Boldogasszonynak képét s hallott szöveget a kép felől: «Minek, Kelemen, nem adod meg, a mit ígértél? De íme most mondom neked, teljesítsd a te ígéretedet», s ezt mondván a kép elenyészett; de a bojár ijedtében (tkp. -ről) azon pillanatban a kincsátárába rohant s reszkető kezekkel vett annyi aranyat, a mennyi kell vala s odament a klostromba megfenni és teljesíteni az ígétét.

Ez [a történet] mintha különösen a mi számunkra volna írva. Mikor minket valamely váratlan eset ér, akkor mi serények vagyunk akármit istennek ígérni; de mihelyt a veszélytől menekülünk, akkor el is felejtjük istent és ígétünket. A gazdag ember ígér istennek ezüstöt és aranyat, a szegényebb ember ígér egy gyertyát állítani, a rosszúl élő ember ígéri az életét változtatni. De hogyan teljesítjük ígéréteinket és esküinket? Alighogy fejünkről elmegyén a bajunk, mi (már) mindent elfeledünk. Atyámfiai, az a ki mindent teremtett s mindent most igazgat, az a kinek trónul az ég meg zsámolyul a föld (van), az nem szenved szükségét semmiből s nem kér (kíván) tőlünk semmit, hanem kívánja csak azt, hogy mi, mint az ő gyermekei, jószívűek legyünk; de már milyen jó szive (van) a csalónak (szószegőnek)? Jobb a tolvaj az örökös csalónál (szószegőnél); de mind a kettőjük pokolba jut. De az, a ki nem teszen mondott szava szerint, az egyszersem mind tolvaj és szószegő. Szószegő¹⁾ azért, hogy odaígért dolog már nem az övé, hanem azé, a kinek ígerte. S azért ha bűn embert megcsalni, istent (megcsalni) bizony már nagy bűn. Teljesítsük tehát, atyámfiai, rögtön azokat, ha valamit istennek ígétünk: mert nagy bűn elfelejteni az istennek ígét dolgot.

9.

Velëdčem okota tom mortlën.

Szjátëj Feodor, kodì börti völi arkerëjin Jedeskëjsa vičkoin, ičet dirjüs völi jursadtëm i ez vöv súš velëdčini a nöžmid; si-ponda jona terpitlis sija seramjas tövarisjasislis i čorid vidëmjas velëdš-

¹⁾ A fordító itt átugrott egy soron; az eredeti mind a «szószegő» mind a «tolvaj»-nak adja okát: «Szószegő (hazug), mivel nem tartotta meg szavát; tolvaj, mivel másnak ígét dolog már nem a miénk».

jasislís. no medsa jona sólömsë sílís kótlís šogsem bat-mamlën, naja ved nekučem bur es viččisni si pomís. — Kól kiž, a Feodor ez vov sečem tom čelad kod, kodjas velavtëm kuža nótik oz nin i radejtni, no nadejtčis sija si vilë (jen vilë), kod vilë nadeja nóteid os vošli. ótik lunë, jen nučdëm kuža, vož čëččimišt vois sija vičkoë i azimišt mij nekod sijes oz nóžjav, zebsis pr.stol ulë; setëni kevmis bördëmën, med jen voštas sílís an-tuj velëdčini; a jurbitigas sešša i unmovsis. no si-kosti čukarmisni popjas, vois i ačis arkerëj i zavoditčis obedna. — svjatëj šilëm kosti uzigën Feodor azis as-këdis čöčja zommës, angel kodës, kodí bidtë verdís sije maën. radlëm kuža, a gaške i povzem kuža, Feodor sadmis i pir un jivsis že i petis prestol ulís. taja viččistëm prestol ulís petëmis ponda arkerëj i bidsën, kodí setëni löšalís, pondisni šenzini; a si-vösna i jualisni sijes, kodí sija i mij ponda setče zebsis? Feodor vištalis bidsën, pomís pomë, a med-börin i vötsë assis. arkerëj ez enovt veš taje radenjesë zonlís velëdčem vilë i si-ponda gižis sijes pop-dak stavë. sija porašan Feodorlën zev šaňa tölk vossis, i regida i šaňaa velëdčemën panovtis i kolis bidsënës as ar-lidajassë.

Velëdëm. čelad! vízedë sv. Feodor vilë i kiži sija radejtis velëdčini, siž-že radejtë i ti. a kodí on velalë, si-moz že gusenikën bördëmën korë jenlís i jen voštas tijanli gižed.

Fiatal embernek tanulás-kedve.

Szent Tivadar, a ki későbben püspök volt az edessai egyházban, kis korában nehéz fölfogású volt s nem volt ügyes tanúlni, hanem lassú; azért nagyon szenvedett ő nevetést (gunyolást) a társaitól s kemény feddéseket a tanítóitól. De legerősebben bántotta (tkp. szarította) az ő szivét szüleinek szomorúsága, mert ezek semmi jót nem vártak tőle. — Akárhogy, de Tivadar nem volt olyan fiatal ember, a kik nem sikerülés miatt már semmit sem iparkodnak, hanem bizott ő benne (istenben), a kiben vetett remény soha sem vész (meg nem hiúsúl). Egy napon, isteni indítás miatt, korán fölkelvén ő a templomba ment s látván, hogy senki őt észre nem veszi, elrejtőzött az oltár alá; ottan könnyezve könyörgött, hogy isten nyissa meg az ő képességét tanulásra; de imádkozása közben azután elaludt. A közben összegyűltek a papok, eljött maga a püspök is s elkezdődött a mise. — A szent éneklés alatt aluva látott Tivadar egy magával egykorú ifjút, angyalhoz hasonlót, a ki mintha őt mézzel etette. Öröm miatt, de talán ijedtség miatt is, Tivadar fölébredt s csak egyszerűen álma-

ból (tkp.-ről) ki is jött az oltár alól. Hogy ily váratlanul az oltár alól kijött (tkp. «e váratlan oltár alól kijövése miatt»), a püspök és mindenki, a ki ott talált lenni, kezdének csodálkozni; de azután meg is kérdezték, kicsoda ő s mi végett rejtőzött el oda? Tivadar elbeszélte mindent, végről végre, s utoljára a maga álmát is. A püspök nem hagyta figyelmen kívül (tkp. nem hagyta hiába) az ifjúnak ezen iparkodását tanulásra s azért beírta őt a papságba. Attól az időtől fogva Tivadarnak nagyon szépen nyílt meg az értelme s gyorsan és jól tanulván, megelőzte és elhagyta mind a vele egykoruakat.

Tanítás. Fiaim! Nézzetek sz. Tivadarra s a hogy ő iparkodott tanulni, úgy iparkodjatok ti is. De a kik nem értetek (jól föl nem fogtok), épen úgy titkon könnyezve kérjétek istent, s isten megnyitja nektek az írást.

10.

Mij keris sujatěj Spiridon gušasišjas-kéd.

Ötöd arkerěj kerkaë sv. Spiridon ordë pïremaës gušasišjas i boštniš kimin-ke iž kösjemaës munnï bör. no jen lubitëm kuža assis bur mortšë i med vižni siliš i sitëg eča embursë, körtalis najaës (ačis jen tödas kučem nogën), siž mij naja ez vermini vesig vörzedëni mesta vïrsinïs i siži sulalisni asiv vožož. prepodobnëj Spiridon jugdiğën petiš kellasis i azis mij koherjas oz vermini vörzedëni; sija seki vöjpediš najaës, med voze-keže jöžliš ninëm oz vörzedni, no med koršasni pötlun as trud pomsinïs; sešša aslas molitvanas razis nalíš tidavtëm körtëdsë i lezis.

Velëdëm. kodï velalëma gusen mödliš boštni, mij šurë, med velalas tatíš, kiži jen miždë sečemjasës; sečem med vičëšas, vermas ved kortavnï jen sinsë berdëdëmën samëj gušasišjas. zev grek morta mortliš gusen boštavnï. a kolë libë trud puktinï, libë korni mičaa, kilen, a ne gušasni.

Mit tett szent Spiridon a tolvajokkal.

Egyszer a püspöki házba, szent Spiridonhoz, bementek volt tolvajok s elvevén néhány birkát megint el akartak menni. De isten, mivel a maga jó emberét szerette s hogy neki az a nélkül is kevés jószágát megmentse, megkötözte őket (maga isten tudja mily módon), úgy hogy ők nem bírtak ingyen sem a helyükről mozdulni s úgy állottak kora reggelig. Tisztelendő Spiridon vir-

radtakor kiment a czellájából s látta, hogy szegények nem bírnak megmozdúlni; ő akkor megintette őket, hogy ezentúl idegentől semmit el ne tulajdonítsanak (tkp. el ne mozdítsanak), hanem hogy keressék kenyerüket (tkp. jól-lakottságot) saját munkájuk által; azután a maga imádságával eloldotta róluk a láthatatlan köteleket s eleresztette.

Tanítás. A ki hozzászokott, hogy titkon mástól elvegyen, a mi találkozik, az tanulja meg ebből, hogyan bünteti meg isten az olyanokat; az olyan óvakodjék, mert isten meg bírja köztözni, a szemét elvevén (tkp. enyésztvén) épen lopás közben. Nagy bűn egymástól (tkp. ember embertől) lopni (tkp. titkon elvenni). Hanem kell munkát tenni vagy szépen kérni szóval, de nem kell lopni.

11.

Gúšasem oz ozirměd, no pomalě.

Ötik kupeč, törqujtigas ötarě-mödarě setašni, častě užděvlis deŋga sv. Spiridonliš; a kor bergěděvlis vuzašaninsis vajlis silī bōr assis ušjžözsě; i sv. stareč vek silī čöktivlis, med sija acis as kinas puktas sija jaščikas, kitis i boštis. Spiridon ez i lidđivli, stav deŋgasě-ě vajlis kupeč, ez ved sija una dumajt tatčes olēm jilis. unais kupeč juale-měn svjatějlis boštis i bōr puktis deŋga, i jen bursilis silī löšida vuzašni. no öčėd ilavmišt, ez pukti vajem deŋgasě jaščikas, i pörjav-mišt sv. Spiridoněs, kolis sije deŋgasě as ordas. mij-že loi ta-bōrin? kupeč regid korise pōri; guša deŋgais ved silěn bariš vajem pidđi bijen moz sotis i stav važ embursě. pögibě vomiš kupeč bara vois sv. Spiridon ordě i koris silis deŋga užen. Spiridon, kiži i vozin kerlis, istis sije užlan gorničaas, med acis boštas jaščikiš; no kiž kupeč voj-dor ninēm ez puktiv, siponda i boštni vōli ninēm. kuš kien bergědě-miš vīštalis sija sv. Spiridonli, mij jaščikin deŋga abu. sv. stareč mičaa silī šuis: „tejad ki kižza önežž nekučem ki setě ez pīrav; tönzi-ke veške te puktin deŋga, öni i boštin; nekod vilē en noraš, acid miža.“ janzim kuža kupeč uskědčis kok vilas sv. Spiridonli, i svjatěj prōstis sije taja mižis i lezis gortas, no deŋgatėg nin, deŋga ved silěn ez nin vōv, no zev noraa velėdēměn, med voze-keže ez pežav assis lovsě tačem pörjaseměn. — Velėdēm. so kiži, pravoslavnejjas, i tani jen miždě gúšasemiš; no mödarin, kitěni ne kerēm kuš, no i bid dum mijan loē jen sin vozin, kučema nin setis mijanēs miždas? dert, gušasišjasli loē sija mesta, kitěni bi oz kusli i nomir oz lañli.

Lopás nem gazdagít, hanem tönkre tesz.

Egy kereskedő, hogy adás-vevést folytatván egyik-másik felé adogassa (azaz: hogy forgassa), gyakran pénzt kölcsönözgett sz. Spiridontól; valahányszor visszatért eladásától (tkp. eladóhelyéről), visszavitte neki az adósságot; s az öreg mindig neki parancsolta, hogy ő a maga kezével tegye oda a ládába, a honnan ki is vette. Spiridon nem is olvasgatta, hogy az egész pénzt hozta-e a kereskedő, mert ő nem sokat gondolt az itteni étellel. Sokszor vett (így) a kereskedő a szentnek engedelmevel (tkp. a szenttől kérdezőn) pénzt és vissza is adta, s isten megáldotta, (úgy) hogy kedvező alkukat tett. De egyszer eltántorodván (tkp. tévedvén), nem tette az elvitt pénzt vissza a ládába, s megcsalván sz. Spiridont, magánál hagyta a pénzt. De mi történt ezután? A kereskedő csakhamar koldussá lett (tkp. esett, bukott); mert a rejtett pénze, a helyett hogy hasznot hajtott volna, mintegy tüzzel elégette az összes régi vagyonát is. Miután nyomoruságba jutott, a kereskedő megint eljött sz. Spiridonhoz s kért tőle pénzt kölcsön. Spiridon, a mint azelőtt is tette, küldte őt hálózobájába, hogy maga vegyen a ládából; de minthogy a kereskedő előbb semmit bele nem tett, azért nem is volt mit vennie. Üres kézzel visszatérvén, elmondta sz. Spiridonnak, hogy a ládában nincs pénz. A szent öreg neki szépen (nyugodtan) felelt: «a te kezeden kívül eddig semmi kéz oda be nem nyúlt (tkp. be nem ment); ha a múltkor oda tetted volna, most el is vehetnéd; senkire ne panaszkodjál, magad vagy a bűnös». Szégyenletében a kereskedő leborúlt szt. Spiridon lábaihoz s a szent ember megbocsátott neki e bűnért s haza eresztette, de pénz nélkül, mert neki már nem volt pénze, hanem igen szívrehatóan figyelmeztetvén (tkp. tanítván) őt, hogy ezentúl ne szennyezze be a maga lelkét ilyen csalással. — Tanítás. Ime hogyan, igazhitűek, már itt (e világon) büntet isten a lopásért; de a más világon, a hol nem csupán (minden) cselekedetünk, hanem minden gondolatunk leszen isten szeme előtt, már hogyan fog azért minket büntetni? Valóban, a tolvajoknak az a hely jut (tkp. leszen), a hol a tűz el nem alszik s a féreg nem nyugszik.

12.

Kolë-ke med jen tenë kivzas, ačid kivzi korišjasës.

Ötpir munigën vičkoë milështa Joannës surtëdis ötik koriš baba, i bördëmën norasis ašsë obiditëmis ötik as rödhä vilas i kevmissis, medim mezdas kiž-ke setiš svjatëj patriark. no kiž pöra nin völi zavoditni öbedhä, siponda kollišjasis Joannës cöktisni sije enovtlini i kivzini silis norasemsë börti, kor bör gortas voas. no jendlën mort Joannë šuis: „a menë kivzas-ë jen öbedhä sajin, og-ke me taje korises öniže kivzi?“ i ez vörzëdöi mestasis sijes pomëž kivžitëg i juktëg silü paj. — Velëdëm. Pravoslavnëjjas! tijanli, kodjasli jensän setëma lašt, veškida suditni i raditni jöz kolasin, nötcid enë pišjalë korišjasis, kivzitëg nalis norasemsë; zev ved jöna grekë voë, kodü oziržikës kivzë, a göliš pišjalë, i kodü ozirldor suditë a göles vinitë; no jilavek kolë radejtni suditni veškida, kučem sudën ved taladorin suditan, sečemën i aštë suditasni mödar jugidn.

Ha akarod (ha kell), hogy isten téged meghallgasson, magad hallgasd meg a szegényeket.

Egyszer a templomba menvén Irgalmas Jánost megállította egy szegény (koldus) asszony s sírva panaszkodott, a neki tett bántásért, egyik rokonára s könyörgött, hogy a szent patriárka őt valahogy attól megszabadítsa. De minthogy már ideje volt a misét elkezdeni, azért János kísérei ajánlották neki, hogy hagyja el s hallgassa ki az ő panaszát későbbben, mikor haza jön. De az isten embere János azt mondta: «de fog-e engem isten meghallgatni mise alatt, ha én e szegényt most meg nem hallgatom?» S nem mozdult meg a helyéről, míg őt végig [nem] hallgatta s [nem] osztott neki részt¹⁾. — Tanítás. Igazhitűek! tí,²⁾ a kiknek istentől és emberektől adatott hatalom, igazságosan itélni és rendelést tenni a nép közt, soha se fussatok el a szegényektől, meg nem hallgatván az ő panaszukat; mert igen nagy bűnbe esik, a ki a gazdagot (gazdagabbat) meghallgatja, de a szegénytől elfut; s a ki a gazdag félnek itél oda, a szegényt meg elítéli; hanem mindig igyekezni kell igazságosan itélni, mert a mily ítélettel e

¹⁾ Az orosz textusban: «elintézte az ügyet s meghagyta a bántónak, hogy a szegény asszonyt kielégítse». — ²⁾ A textusbeli *tijanli* («nektek») helyett nyilván *ti* kell.

világon ítélisz, olyannal tenmagadat is fognak ítélni a másik világon.

13.

Korisjasli čoridalëmis miždëm.

Svjatěj Jonalën, vserossiskěj metropolitlën völi öti ekonom (šojan juan setalís), Pimen nima; silí völi cöktema vígedčini pögreb vilin i juktavlini bídšama tujiv jözës. ötčid göl' i visis baba koris silís miške-minda ma tor zella vilë visemis. no Pimen lokis gorëdis si vilë: „mun me dinís, ješčë oz na vo kad tijanli setavni.“ koher sija kivjasis koris baba muni si dinís jursë ošedëmën; no svjatitel (Jona) tödis tačem už Pimenlís. i sija si-ponda koris Pimenës i burën šuis: „te on töd, kodës lögëdin; döva, kodës te vötlin, mijan doris musazjik jenli; žal veške te menim, no gospod' istis te vilë kulan čas, i me pösöbitni og vermi; mun i öniže vištaš popli (grek assid). möd aski svjatěj Jona cökis aslas dukovnikisli pirtni sije ižid pöstrižennëe (szimaë) i sijaže lunë Pimen kulí. — Velëdëm. so kizi jen miždis Pimenës, öti gorëdëmis kuš göl' mort vilë! vicčise, pravoslavnëjjas, korisjasës vötlëmis i dözmëdëmis libë na vilë gorëdëmis; jen bara miždas. on-ke ninëm ačid vermi setni, mičaa i sije žalitëmën šu silí: „jen setas“, a nekiž en list sije šogëdni, silí ved tetëg nin šog i jen tenë oz pröstit.

A szegények iránt való keményszívűség (tkp. keménykedés) büntetése (tkp. -ért büntetés). — Szent Jónásnak, oroszországi metropolitának, volt egy ékonomusa (étel-ital adogató), Pimen nevű; annak meg volt hagyva a pinczére ügyelni s itatni minden utasnépet. Egyszer egy szegény és beteg asszony kért tőle egy kis (tkp. egynémennyi mézet) orvosságul betegsége ellen. De Pimen haragosan reá kiáltott: «eredj én tőlem, még nem jött az idő, hogy nektek adogassak». A szegény koldus asszony e szavak után elment tőle fejét lecsüggesztve; de a metropolita (Jónás) megtudta Pimennek ez ilyen dolgát. Ő azért (magához) kérte Piment s jó szerivel mondta: «te nem tudod, kit haragitottál meg; az özvegy, a kit elkergettél, mi nálunknál kedvesebb istennek; noha téged sajnállak, de az Úr rád küldte a halál-órát s én nem tudok segíteni; menj s most mindjárt gyónd meg a papnak a bűnödöt.» Másnap reggel sz. Jónás meghagyta a maga gyóntatójának, hogy őt a nagy tonsurába fogadja, s ugyanaz nap Pimen meg is halt.

— Tanítás. Ime hogyan büntette meg isten Piment csak azért, hogy egyszer szegény emberre rá rivallott. Óvakodjatok, igazhitűek a szegényeket elkergetni és bosszantani vagy rájuk rivallani; isten ezért megbüntet. Ha magad semmit sem adhatsz, tehát szépen és rajta sajnálkozva mondd neki: «ád isten»; de sehogy se merd őt szomorítani, mert neki már nálad nélkül is van bűja, s az isten neked azt meg nem bocsátja.

14.

Mizdēm seralēmīs svjatējjas vilin.

Ötöd arkerej Kristoslēn Grigorij Neokesariskej vetlis Komana karē arkerejes že puktinī, no bōr bergēdčigas gortas kujim žid lösedčini si vilin jona tešitčini i si-ponda tuj vilē, kit kolē vōli munnī arkerejli vōvjasēn, naja vodtēdīsni ōtikēs as kostsinīs, bidtē ōnina sōmin kulēma ; a ašnīs puksinī si dīnē i kutisni narošnē šogsini. — Ōdva na svjatēj Grigorej na veštē vois, a židjas i pondīsni kevmišni silī, med keras kučem-ke milēšt kulēm mortli, med vevtās silīs jajsē i setas mijke-minda zebēm vilē. bur-keris arkerej pōrtčis vilis plattēsē as vīvis i ješčē mijke-minda deŋga sodtis i setis sije židjasli, acis bara mōdēdčis voze. židjas boštmišt pondīsni vaksini divejas-keris mort vilin, a ašnīs šuisni : „vōli-ke veške si-pičkin jenlēn duk, tōdis veške seki, mij si vozin kujlē lojja mort.“ si-bōrti čukēstisni tōvarisnīsē, no sija ez šias. naja čajtisni mij sija unmovsema i pondīsni sadmēdni ; no sija ninēm ez gorēdči, unmovsema ved vōli vek-keže! siž gospod mintis nali tešitčemsis svjatēj mort vilin i si-vōsna seramsē nališ bergēdis bōrdēmē ! i so koŋerjas med-vozin radlisni si-vōsna mij ilēdīsni arkerejes, a bōrti kovmis aslinīs lösedčini i pramēj vilē mortēs zebni. — Velēdēm. Pravoslavnējjas ! viččise seralēmīs, ne ōbrazjas vilin kuš i jen gižedjas vilin, no i bur mortjas vilin i pōrišžikjas vilin, med eske i tijanēs jen oz miždi židēs moz !

Büntetés a szentek kigúnyolásáért.

Egyszer neocaesareai Gergely püspök Komana városába járt püspököt installálni, de a mint hazatért, három zsidó összebeszél, hogy rajta derekasan mulassanak, s azért az útra, a hol a püspöknek el kell vala hajtani (tkp. lovakkal menni), lefektettek egyet maguk közül, mintha csak most halt volna meg; maguk meg leültek melléje s kezdtek szántsándékkal gyászolni. — Alig találkozott velük sz. Gergely, már a zsidók el is kezdtek neki könyö-

rögni, hogy tegyen valami irgalmat a halott embernek, hogy fedje be az ő testét s adjon valamit a temetésre. A jótékony püspök leoldotta magáról felső ruháját s még hozzátett egy kis pénzt s oda adta a zsidóknak, maga meg tovább utazott. A zsidók ezt kapván, kezdtek kacagni a csoda-tevő férfiún s maguk közt mondták: «ha ő benne isteni szellem volna, tudta volna bizony, hogy előtte élő ember fekszik». Azután kiáltották a társukat, de az nem felelt. Gondolták, hogy ő elaludt s kezdtek fölkelteni; de ő egy hangot sem ejtett, mert elaludt volt örökre! Úgy fizetett nekik az úr azért hogy mulattak egy szent férfiún, s azért az ő nevetésüket fordította sírásra! S íme szegények legelőször örültek, hogy a püspöket rászédtek, de végre kellett maguknak hozzálátni s igazán az embert eltemetni. — Tanítás. Igazhitűek! Óvakodjatok gúnyolódni, nem csak a szent képeken és isten írásain, hanem a jó embereken s az öregeken is, hogy máskülömben isten ne büntessen titeket is, úgy mint a zsidókat.

15.

Sogsem dari ponda.

Ötik kipsrkěj manastirin, kodı şusis Filoksenlën, völi stareč, rödinanas Miletina kariš, Sidör nima, i kodı dugdivtëg bördlis ; i kor mukëd manakjas vöjpedlisni sijes, med köt icetika dugdilas bördëmsis, sija vek şulis nalı: „me sečem greka, kučem ez na vövlı medvoža mortšanı (Adamsan) önija lunëž.“ — Ötëid vois si dinë manak Julian as velëdëisjasıs-këd, i med veske bördis starečes kız-ke paledni, mukëd şorni pövsin şuis silı: „eski musa rokë, mıj jen kinëza bidsën grekaëš.“ a „kıs bara! şuis stareč: abu nekučem gižedın i vesig on kivlı sečem grek, kučemën me mıža. kivzë, mıj me tıjanlı vištala i kevmë cöc me ponda. jöz pövsin oligën mejam völi götir, i kıkannım veritım Sevır velëdëmlı (möd pöles veraë, a neprameje). ötëid, vomışt gortë, me eg su assim götirës i tödmışt mıj sija munı pödruga ordas, med sı-këd ötıklain darjasni pravoslavnëj vičkoin, me kotërtı setče, azimışt-že mıj götir mejam boštema nin vomas dari, me kvatitı sijes gorşedis i setčež çabralı (og list taja grek i şunı), mıj sija bör biliktıs dari. jöjlun kuşam me kvatitı dari i şıbitı najtë. no sija-že dukë çardıştııs i darisë boştıs çard-bı. Kık lun börin me azi zev mištëm mortës, kodı tapkëdmışt menë pelpomëd, şuis: „mi drugjas te-këd i nütëid ogë loë jansëdëmaëš.“ — „a te

*kodî sečem?'' juali me. — „me síja, šuis, kodî Jisus Kristusës mu-
çitçigas kuçkis pel-bokas“. verma-ë si-börin, bördzimišt, gorëdemën
šuis stareç, verma-ë me mijke-minda paledçini?'' — Velëdem. Pra-
voslavnëjjas! zev jöna sögrešitiš taja mort šibitëmën sv. dari nájtë ;
no seçema-že grekë vöjam i mi, kor darjašam pež šölömën nótik vi-
žavtëg i lösedçitëg ; seçema-že grekë vöjeni naja, kodjas dari boštigën
oz pramëja miritçini i šölömsiniš oz proštitçini naja-këd, kodjas vilë
lögališni.*

Bánat az oltári szentség miatt. — Egy Cyprus-szigeti kolos-
torban, a mely Philoxenusról neveztetett, volt egy öreg, születése
szerint Miletina városából való, névszerint Izidor, a ki szakadat-
lanul sírt; s mikor a többi barátok (szerzetesek) unszolták, hogy
csak egy kicsit hagyjon föl sírásával, ő mindig azt mondta nekik :
«én olyan bűnös vagyok, a milyen még nem volt a legelső ember-
től (Ádámtól) fogva a mai napig». Egyszer jött hozzája Julián ba-
rát a maga tanítványaival s hogy a síró öreget valahogy vigasz-
talja, egyéb beszéd közt mondta neki: «hidd meg kedves testvé-
rem, hogy istenen kívül mindnyájan bűnösök [vagyunk]». «Jaj
nekem!» felelt az öreg: nincsen semmi írásban, sőt nem is hal-
lasz olyan bünt, a milyennel én bűnös vagyok. Hallgassátok, a
mit nektek elbeszéllek s imádkozzatok érettem. A mint a nép kö-
zött éltem, volt nekem feleségem s mindketten hittünk Szevir ta-
nításának (másféle, de nem igaz hitvallásba). Egyszer hazajövén,
nem találtam a feleségemet otthon, s megtudván hogy egy asszony
barátjához ment, hogy azzal együtt az igazhitű templomban ál-
dozzék (úrvaesorához járuljon), én oda szaladtam; látván pedig
hogy a feleségem már szájába vette a szentséget, őt torkon ragad-
tam s addig szoritottam (nem merem e bünt csak ki is mondani),
hogy ő a szentséget megint kiköpte. Vesztségemben én megfog-
tam a szentséget, s a sárba dobtam. De ugyanazon pillanatban
villámlott s a szentséget elvitte a villám. Két nap múltával láttam
egy igen rút embert, a ki engem vállon ütve azt mondta: «mí
teveled barátok vagyunk s soha sem leszünk [egymástól] elvალaszt-
va». «De kicsoda vagy te?» kérdeztem én. — «Én az vagyok, úgy
mondott, a ki Jézus Krisztust, mikor kínoztatott, arczúl (tkp. fül-

1) Így az orosz textus szerint. Nem értem a zürj. *kis bara-t*,
mely szóról szóra: «honnan megint.»

oldalába) ütötte». Lehet-e az után, szólt sírván ordítással az öreg, lehet-e hogy valamennyire vigasztalódjam?» — Tanítás. Igazhitűek! igen nagyon vétkezett ez az ember, hogy a szentséget a sárba dobta; de ugyanolyan bűnbe esünk (tkp. sülyedünk) mi is, ha az úrvacsorához járulunk szennyes szívvel, semmit sem bőjtől-vén és készülvén; ugyanoly bűnbe esnek azok, a kik a szentség vételekor nem igazán kibékülnek s szívükből meg nem bocsátkoznak (azaz: egymásnak bocsátanak) azokkal, a kikre haragudtak.

16.

Pröskur jílís.

Prepodobnej Zösima Sölöveckej ötid Sölöveckië voëm kupecjasli setis služitem pröskur; no naja vičkois muniganis kučem-ke nogën tödlitög sije i uskëdëmaës tuj vilë. börti ötik manak Makarij, muni-gën kitë-ke mogën, azis ponjes, kodì völi bergalë pröskur gögör i mürse bidsama nogën kvatitni sije piñjasnas, no bid zavoditcemë çiskalis sijas bi, kodì petis pröskur picëkis. Makarij matëžik vois pröskur dinas i bi ez lo; perna-pasën leptis sija pröskur i vajmist prepodobnej Zösima ordë vištalis silì azilëm divësë. kodjas sen völini, zev bidsën šenzisni, mij Kristos kutis pež ponjes šojemis služitem pröskur. — Velëdëm. Pravoslavnëjjas! tatís požas gögör-voni, mij pröskur, kodës ti boštlannid gospod' öltaris, ižid, i si-ponda šoje sije söstëm šölömën i polig-tirji jenmis. möd nogën-ke vičëise, med oz sot tijanës bi i sud jenlën.

Az áldozó-kenyérről (*pröskur* = *prosphora*). — Tisztelendő Zosimas Szoloveczki egyszer Szoloveczkbe jött kereskedőknek adott istenitiszteletben használt áldozó-kenyeret; de ők a templomból kimenvén valamiképen tudtuk nélkül azt leejtették az útra. Azután egy szerzetes-barát, Makárius, valahová ügygel menvén, látott egy kutyát, a ki az áldozó kenyér körül forgolódik s mindenképen igyekezik vala azt fogaival megkapni, de minden hozzákezdéskor perzselte őt tűz, a mely kijött az áldozó-kenyér-ből. Makárius hozzá közeledett az áldozó-kenyérhez s a tűz eltűnt (tkp. nem lett); keresztet vetvén magán (kereszt-jellel) fölemelte a kenyeret s oda vivén tisztelendő Zosimashoz elbeszélte neki a látott csudát. A kik ott voltak, mind igen csodálkoztak, hogy Krisztus a tisztátalan kutyát az áldozó-kenyér megevésétől viszatartotta. — Tanítás. Igazhitűek! ebből meg lehet érteni, hogy

az áldozó-kenyér, a melyet tí az Úr oltáráról vesztek, fölséges (tkp. nagy, magas), s azért egyétek azt tiszta szívvel s isteni félelem közt. Külömben (tkp. ha más módon) óvakodjatok, hogy titeket az isten tüze és ítélete meg ne égessen.

17.

Si jilís, mij zev bur ovni lög kuttég i divittég mukédjasés.

Ótik manak ez ov götör ladnë ustavjas kuza i völi povodnëj diš i viž kutni i molitvajas lidini. med-börin vois silën i kulan kad, i vizedišjas aslas vokjasis, kodjas čukertčisni volpaš gögöris, zev dirujtčisni, mila sija, naja dumis diš manak, ez povzi i smertis, no ješčë i radlis. a si-ponda i jualisni silis: „mij vöсна te, kor kösjan suvni jen sud voze, nótik on pov? mi tödam tensid stav ovmeštë i ogë vermë gögör-voni, mila te nótik on töždiš. Kristos vinën eča vinzedëi i vištav mijanli, med i mi čöč oškam Kristosës.“ — „Siž batuškojas i vokjas! me greka mort diša oli, i so öni menim bid ömëles assim petkëdlisni jenlën angeljas i me nekučem torjis eg sossis, a viččisi čorid sud gospodlis. no drug angeljas šuisni menim: „köt te i en zev vižavli i en dir kevmiv jenli, da mödarë nekodës že bara en i divitli i nekod vilë nótcid en lögarli“, i taje šumišt košalisni mensim grek gižedjassë. si-vöсна so me öni i gaža.“ taje vištavmišt manak pir jenli lovsë i setis.

Enë divitë, med on loë divitemaës; enovtë, i tijanli enovtčas, šuis gospod. kodí oz vermi prameja vižavni (šuë sv. Anastasij Sinajskij) i oz vermi kolni mirskëj ovmeš, sija med nekodës oz divit. mukëd as göl-lun vösnais oz vermi setni milëstina, ali aslas uzjas vösnais oz vermi častë vičkoë vetlini, — sija med enovtas mortjasli, med pröstitas mukëdjasës i silí enovtčas (jensaň grekjasis). ötnas ved Kristos stavnim vilin em suditís, ogë že kutë silí jözës divitëmën vožsašni! mi omël delëjas köt ažam mortlis, a ažam-ë silis burjassë? ažam-ë silis kajitčemsë? una jave grekë vöjlisni, no gusen kajitčivlisni. rözbojnik, kodës röspinajtisni veškida doras Kristos-këd, völi i mort-vijis, a Juda völi Kristoslën apostol: no rözbojnik rajin, a Juda adin. abu-ë sešša pravda, mij divitni i suditni vermas sömin sija, kodí tödë mijanlis šölöm pičkës. — Velëdëm. zev jona grekë voje, kodí mödës divitë, libë kodí lög kutë möd mort vilë.

Arról, hogy mily jó élni haragot nem tartva és másokat

meg nem szólva. — Egy szerzetes barát nem élt egészen¹⁾ illően a szabályok szerint s eléggé lusta volt böjtöt tartani és az imádságokat elmondani. Utoljára jött neki is a halál ideje s az ő reá ügyelő társai (fratres), a kik az ágya körül összegyűltek, nagyon csudálkoztak, hogy miért ő, a lusta barát az ő véleményük szerint, nem félt a haláltól, hanem még örült is. Azért kérdezték is tőle: «mért nem félsz te semmit sem, mikor az isten ítélőszéke elé akarsz állani? Mi tudjuk az egész életedet s nem bírjuk megérteni, hogy semmit sem aggódsz. Krisztus erejével egy keveset erőlködjél s beszélj el nekünk, hogy mi is egyetemben magasztaljuk Krisztust». — «Igenis, atyáim és testvéreim! én bűnös ember lustául éltem s íme most minden rosszaságomat fölmutatták az isten angyalai, s én semmit sem tagadtam, hanem vártam az Úrnak kemény ítéletét. De egyszerre az angyalok mondták nekem: «habár te nem böjtöltél is nagyon s nem imádkoztál hosszú ideig, de másrészt megint nem is szoltál meg senkit s senkire soha nem haragudtál» s ezt mondván szétszaggatták az én bűn-írásaimat. Azért íme most víg vagyok». A mint ezt a barát elmondta, mindjárt át is adta lelkét istennek.

Ne gáncsoljatok, hogy ne legyetek gáncsolva (elítélve, megszólva); bocsássatok s ténnek is megbocsáttatik, mondta az Úr. A ki nem bír igazán böjtölni (mond sz. Anasztáz) s nem bírja elhagyni a világi életet, az csak ne gáncsoljon senkit. Egy másik meg a maga szegénysége miatt nem adhat alamizsnát vagy a maga dolgai miatt nem járhat gyakran a templomba, -- az csak engedjen meg az embereknek, csak bocsásson a felebarátainak s neki is megbocsáttatik (istentől a bűnei). Mert egyedül Krisztus vagon mindnyájunk fölött ítélő bíró s nem fogunk vele ellenkezni az által, hogy mást gáncsolunk (elítélünk). Habár látjuk is más embernek rossz dolgait, de látjuk-e az ő jóságait is? Látjuk-e az ő bűnbánatját? Sokan nyilvánosan estek bűnbe, de titkon meggyóntak [és veszékeltek]. A rabló, a kit Krisztussal jobb oldala mellett keresztre feszítettek, emberölő is volt, Judás meg Kristus-

¹⁾ Sejtethő, hogy *götör* helyett *gögör* kell; «körül, körös-körül» könnyen ezt is teheti: «mindenestül, egészen». Az orosz eredeti így hangzik, latinúl: «non habebat omnes virtutes, praescriptas regulis...»

nak apostola volt: de a rabló a paradicsomban van, Judás meg a pokolban. Nem igaz-e azután, hogy gáncsolni és ítélni csak annak lehet, a ki a mi szívünk belsejét ismeri. — Tanítás. Igen nagy bűnbe esik, a ki mást gáncsol (elitél) vagy a ki haragot tart más emberre (felebarátjára).

18.

Kízi kolë vižavni.

Prepodobnej Siluan i velëdëis silën Zakarija ötëid voisni ötik manastirë vidlëg moz manakjassë. ovništ setëni bidsa sutki, kor pondisni bõr mödëdëini gortë, seki najali kíž göstjasli bit koli eča sojistsni tuj vilë i sojistsni. muniganis-že Zakarija azis šor i kösjis juni; no Siluan šuis silë: „talun ved viž.“ „a egë-ëmej talun mi šoje batuško?“ šuis Zakarija. — „šija šojem völi morta mortës lubitëm kuža, kíž göstjaslën; a mijanlı, pije, kolë kutni assinim viž. egë-ke ved mi kivzë nalš sölömsanis cöktëmsë i egë-ke šoje, seki veške kerim kik grek: najaës lögëdim i bidsën vozin javë ošjisim, mij mi te-këd zev vižalam. i voze, musa pije, vižav gusen.“ — Velëdëm. oz kov ñötëid ošjisem ponda vižavni, no siž, med mort oz tödlë; seki i jen ažas tensid vižalëmtë.

Hogyan kell böjtölni. — Tisztelendõ Silvanus és tanítványá Zakariás egyszer egy klastromba jöttek, a barátokat látogatni. Miután ott egész 24 óráig tartózkodtak, a mint vissza indultak hazafelé, akkor nekik mint vendégeknek kellett egy keveset enni az útra s ettek is valamit. Menet közben Zakariás látott egy forrást s akart inni; de Silvanus azt mondta neki: «ma csak böjtölj». «De hiszen nem ettünk-e ma, atyám?» felelt Zakariás.» Az az evés az egymáshoz való szeretet miatt volt, mint vendégek [evése]; de nekünk, fiam, meg kell tartanunk a magunk böjtjét. Ha ugyanis nem fogadtuk volna az ő szives kínálásukat s nem ettünk volna, akkor bizony kettős vétket tettünk volna: őket bosszantottuk, s mindnyájuk előtt dicsekedtünk volna, hogy mi teveled erősen böjtölünk. S ezentúl is, kedves fiam, böjtölj titokban.» — Tanítás. Nem kell soha dicsekvés okáért böjtölni, hanem úgy hogy más ember ne tudja; akkor isten is látja a te böjtölésedet.

19.

Kodi mödës divitë, sija mirdde last gospodlis.

Ötöd prepodobnej Isaak Fivskij vetlimist möd manastirë divitis setis manakës dësa olëmis. i sija dum seçema jizis silë sölomas, mij i bör loktig cözis ez dugdiv si jilis dumajni i kulitni manaklis užjassë. no kor vois aslas kella doras, samëj öges şoras panid suvtis silë angel, i şuis : „spasitel' cöktis juavni tensid, mij kolö kerni manak-këd, kodës te divitin' ?“ Isaak gögör-vois assis mişsë i uskëdtemën angel voze görëdis : „mişmi ! omëles keri, ne-ladnë ker ! kevmis me vöсна spasitelli.“ „çëçëci, şuis angel : önja mişis gospod' pröstitë tenë ; no voze-keže vicëis i pov divitni vojödörjik gospodis ; on-ke kivzi, voze on lo lezema i taja kellaad.“ — Velëdëm. enë tanë mödës divitë i jen tijanës mödarin oz divit ; mij ved tanë köžannid, sija mödarin i petalas ; pröstitë i pröstitëmaës loannid ; kuçem meraën merajtannid, seçemën i tijanli merajtas gospod'.

A ki mást elitél, az az Úr hatalmát bitorolja. — Egyszer tisztelendö Izsák Fivskij (Thébai) egy másik klastromba járván, elitélt ott egy szerzetes barátot a lusta életről. S az a gondolat neki annyira a szivébe hatott, hogy visszatérése alatt sem szünt meg róla gondolni s a barát dolgát gáncsolni. De mikor a maga czellájához érkezett, az ajtó közepében eleibe állott egy angyal s azt mondta : «a Megváltó megparancsolta, hogy kérdezzem tőled, hogy mit kell azzal a baráttal tenni, a kit te elitéltél?» Izsák megértette a maga vétkét s leborulván az angyal előtt, fölkiáltott : «Vétkeztem! Rosszat tettem, nem jól tettem! Könyörögj értem a megváltóhoz». «Kelj föl, szólt az angyal; most az Úr neked megbocsátja a vétkeidet; de ezentúl óvakodjál s ne merj előbb itélni mintsem az Úr; ha szót nem fogadsz, többé e czelládba sem fogsz beeresztetni (sem leszel beeresztve). — Tanítás. Ne itéljétek itten a felebarátod (tkp. másikat) s isten titeket a más világon nem itél el; mert a mit itten vettek, az a más világon ki is kel; bocsásatok s nektek lesz megbocsátva (tkp. bocsátottak lesztek); a mily mértékkel mérték, olyannal nektek is fog mérni az Úr.

20.

Si jilis mij-minda otsalë mijanli spasitëini milëstina.

Ötik afrikanskëj kñazlën völi čina mort Petir nima, kodli völi cöktema lösedlini bidşama şöjan-tor, mij kovmas kñaz pizan vilë : mijis

sija jona i ozirmis. no i ozir-lun dirjuis völi sečem naž, mįj ötčidna vesig, kiž kutis pomnitni, ez setli nekučem milěstina korišli. pozis dumajtni, mįj sečem mort tutėž nin voši, no ižid milěsta jen bergėdis sije, so kiži. ötčid, kor mödėdis Petir kiaz ordė požalėm nanjas, azis as vožsis korises, kodı i koris silis milěstina. Petir gorėdis si vilė vidčemėn ; no koris ez dugdi kevmišni silı i korni Xrista radi. seki Petir pondis vizedni gögör, oz-ė sur, silı iz, med eske šibitni korises ; no kiž matin iz ez vöv, lög kužais Petir kvatitıs nan tupės i šibitıs sijen rožaas korišli. koris kvatitıs tupės i mödėdis kevmigtirji milěstina setis vösna. — kık lun börin Petir siž višni pondis, mįj lov petan vije vois. sija jursadnas azis assė vöin moz, biđtė sije suditėni. si vozin sulalisni veskijas, kitče ötıladorşanis söd mištėm mortjas puktalisni silis lok użjassė, a mödarladoras angeljas gospodlėn sulalisni i ez tödni mįj kernı ; medvožajasis radlısni i seralısni, mįj grekjasis šokidės ; a angeljas šog piriş sörnitısni as kostanis : a ni mįj puktam tatče ? abu ved ninėm öti nan tupės kiža, kodės šibitıs Petir rožaas korišli. seša sija milěstina tupės puktısni naja veski vilė, no tupės ičetika, ödva vörzedis čaşkasė grekjasnas. seki sv. angeljas şuisni silı : „mun, koherė Petirė, i sodti taja tupės dinė ješčė kimin-ke tupės, med veske oz boştnı tenė daveljas i kiskini adė.“ taja dukė Petir vois as sadas, i dumajmišt ta jılış, gögör-vois mįj sija ez vöv ninėm abu vöt, no praměj velėdėm jensanı ; azılış ved veski vilis assis biđ grek, kučemės kerlılış ičetışanis. „öti tupės-ke, dözmėm kuža šibitėm, si-mında menım otsalış, şuis Petir bördigtirji, kučem-že loė koknid mödarin silı, kodı ičetışanis nem-čözşė juklė gažedčemėn korişjaslı ?“ i sešan jorsis jen vozin setavni korişjaslı, i jen regid čėčėdis sije vişaniniş.

Arról, hogy mennyit segít nekünk üdvözülni az alamizsna.

Egy afrikai fejedelemnek volt egy Péter nevű tisztviselője, a kinek meg volt hagyva minden ételt beszerezni, a mely a fejedelem asztalára kellett: a miből ő nagyon meg is gazdagodott. De gazdagságában is olyan fukar volt, hogy, a mióta emlékezni kezdett, még egyszer sem adott semmi alamizsnát koldusnak. Lehetett gondolni, hogy ilyen ember már egészen elveszett (elkárhozott); de a nagy kegyelmű isten megtérítette őt, íme hogyan. Egyszer, hogy Péter a fejedelemhez süttött kenyereket szállított, látott ő maga előtt egy koldust, a ki tőle alamizsnát kért. Péter rája kiáltott szitkozódva; de a koldus nem szünt meg neki könyörögni s

Krisztus szerelméért kérni (*Xrista radi* oroszúl van). Akkor Péter kezdett körülnézni: nem akad-e neki kő, hogy azzal a koldust megdobja; de minthogy közelben kő nem volt, haragjában Péter fölkapott egy czipót s azzal a koldusnak a képébe dobott. A koldus megfogta a czipót s eltávozott imádkozván az alamizsnaadóért. — Két nap múlva Péter úgy megbetegedett, hogy szinte haló-félbe jutott (tkp. lélek-kimenő színre [fokra, állapotba] jött). Ő elméjével (képzeletével) látta magát mintegy álomban, mintha őt itélnék. Előtte állott egy mérleg, a melybe egyik felől fekete csúnya emberek belerakták az ő rossz tetteit; de a másik felén az Úr angyalai állottak s nem tudtak mit csinálni; az előbbieket örültek és nevettek, hogy az ő vétkei nehezek, az angyalok meg szomorúan szóltak maguk közt: de mi mit rakunk ide? Hiszen nincs semmi egy czipón kívül, a melyet Péter egy koldusnak a képébe dobott. Azután azt az alamizsna-czipót tették a mérlegre, de a czipó kevéske, alig mozdította meg a vétkekkel való serpenyőt. Akkor az angyalok mondták neki: «menj, szegény Péter, s tégy hozzá ehhez a czipóhoz még néhány czipót, hogy ne fogjanak téged az ördögök s a pokolba ne ragadjanak.» E pillanatban Péter eszméltre tért, s gondolkodván róla megértette, hogy az nem volt hiábavaló álom, hanem igaz tanítás istentől; mert ő látta a mérlegen minden vétkét, a melyet kiskorától fogva elkövetett. «Ha egy harag miatt dobott czipó nekem annyit segített, mondta Péter sírás közben, mily könnyúsége lesz a másvilágon annak, a ki kiskorától fogva egész életén át örömmel osztogat a koldusoknak?» S azonnal esküdött (megfogadta) isten előtt, hogy adni fog a koldusoknak, s isten csakhamar föl is állatá őt betegségéből.

I Petir sečema tirtis assis jenli setem kivsë, mij ašsë ez nõtik žalit. ötčid panid šuri silì tödtëm mort, kodì korise pörema karab žugalëmiš. sija uskëdčëmën kok vilas koris siliš, med mijen-ke vevtjas siliš paštëm jajsë. Petir sija-že dukë pörtčis az vıvısis paškömsö i setis. no kiž korislën i šöjnis ninëm völi, si-vösna i setis sije plat-tesë vuzavni. Petir munigen kitče-ke bazar vıvı azis assis paškömsë bazaris i zev gažtëmtčis i šogsem ponda sija lunë ez vesig nur boštlı vomas, a jignasemën kumas bördis ötnas : „gospođ ez primit mensim milëstina, dumajtis sija; tidalë, me og sulav si don, med mensim nim

kažtilasni korišjas, med-musa drugjasis silën.“ taje dumajtigas i šogsigas sija unmovsis, i drug azis as vozsis zev miču mortës, šondiš jugidžikës ; jur vilas völi krest i paštasema völi sija pašköm. „ažan-ë taje pašköm?“ šuis sija. „fej batuško! vištalis Petir, vojödör sija pašköm völi menam.“ „en že sešša šogsi, šuis bara sija ; me te ordiš bošti sije, me novla i blagoslovļajta tenë si piddi, mij menë te, közidiš kuligën, vertin sijen.“ sadmimišt Petir divujtëcis i šuis asliš : „kor Kristus pukse korišjas mestaë, sižke i me og kuv, köt i nakod-že loa.“ ta börin stav embursë setalis korišjasli, völa vilë ležalis assis jözjassë i munis Jerusalimë. setëni jurbitmišt Kristus gortli, kevmis jen nimën ötik starikli, med vuzalas sijas jöz völa vilë i donsë mij šedë as vilas, med juklas korišjasli.

Dir svjatëj Petir kevmis senì i gaške olis veške senì i kurtëžis, ez-ke a veške tödni sije as musa jözis, kodjas voisni jurbitni Jerusalimë. seki Petir, med sije oz pondni vilë puklini, pišjis tödtëm inë, i senì kevmis kurtëžis. ötnas jen tödas kitën silën sv. moščis ; no mu kužala bið vičkoin kažtilëni silis nimsë.

Velëdëm. Pravoslavnëjjas ! dumajtë, mij vošlëm mort nin spašitëcis šibitëm tupëš vöсна korišli ; ne sija-ke veške, adë veškida vois. kučema-že mijanli otsalas mödarin sija milëstina, kodës mi radujase setalam bið lun! nötid vokjasë enë istë kušen korises ; una grekjas ved veštišasni milëstinaën.

S Péter olymódon teljesítette az istennek adott szavát, hogy maga magát ingyen sem sajnálta. Egyszer találkozott vele egy ismeretlen ember, a ki koldussá lett (tkp. dölt, esett) volt hajótörés által. Az, a lábához borúlván, azon kérte, hogy valamivel befödje az ő mezítelen testét. Péter mindjárt leoldotta magáról a ruháját s odaadta. De minthogy a koldusnak ennie sem volt semmi, azért oda adta (t. i. a koldus) a ruhát eladásra. Péter, valahová menvén a piaczon át, meglátta a maga ruháját a piaczon s nagyon elszomorodott. Bújában az nap egy falatot sem vett a szájába, hanem elzárkozván a szobájában csak egyre sírt : «az Úr nem fogadta az én alamizsnámat, gondolt ő ; látni való, én nem vagyok méltó (tkp. non sto id pretium), hogy az én nevemet emlegessék a koldusok, az ő legkedvesebb barátjai.» Ezt gondolván s így búsulván ő elaludt, s egyszerre látott maga előtt egy igen szép embert, a napnál ragyogóbbat (fehérebbet) ; a fején volt kereszt s öltözve volt abba a ruhába. «Látod-e ezt a ruhát?»

mondta ő. «Oh, édes uram! szólt Péter, — előbb az a ruha enyim volt.» «Ne búsulj aztán, — mondta megint amaz; én te töled fogadtam azt, én viselem s áldlak érte, hogy engem, mikor a hidegtől majd meg nem haltam (tkp. hidegtől halván), vele beföd-tél. Fölebredvén Péter csudálkozott s azt mondta magának: «Midőn Krisztus a koldusok helyébe áll, tehát én sem halok meg, ha bár olyanná leszek, a milyenek ők (tkp. ők-féle leszek).» Ez után minden vagyonát oda adta a koldusoknak, szabadon eresztette a maga népeit (értsd: rabszolgáit) s elment Jeruzsálembe. Miután ott Krisztus sírján leborúlva tisztelkedett, könyörgött ő isten nevével egy öregnek, hogy őt eladja rabságba (tkp. idegen hata-lomra), s hogy az árát a mi érte kerül (tkp. reája kerül v. jut), eloszsa a koldusoknak.

Soká szolgált ott sz. Péter s talán biz ott maradt (tkp. élt) volna holtáiglan, ha meg nem ismerik vala az ő földijeit, a kik tisztelkedni jöttek Jeruzsálembe. Akkor Péter, hogy őt [megint] föl ne magasztalják, elfutott egy ismeretlen helyre s ott imádko-zott holtáiglan. Egyedül isten tudja, hol vannak az ő szent erek-lyéi, de világ (tkp. föld) szerte minden egyházban emlegetik az ő nevét.

Tanítás. Igazhitűek! Gondoljátok meg, hogy egy már elve-zett (elkárhozott) ember megüdvözült egy a koldusnak dobott czipó miatt; máskülömben bizonyosan pokolba jutott volna. Mennyire fog nekünk a másvilágon az az alamizsna segíteni, a melyet mi örömet (radujase = радуясь örvendve) adunk minden nap. Atyámfiai, soha se küldjétek el üresen a koldust; mert sok vétket főd be az alamizsna (tkp. vétkek fedődnek be az alamizs-nával).

Utójegyzet. A zürjén terminativus rag rendes alakja *-öz* (vagy *-ež* az izsmai dialektusban: Castrén) s így találjuk Po-povnál is (*-ež*): pl. *ötiköz* egyik, *pomöz* végig (1. sz.). De többször előfordul *-ež* alak is (melynek *-ööz* felelne meg), különösen a ter-minativ gerundiumban (*-tööz*): *lunöz* napig (15 sz.), *pörismitöz* öregedtiglen (1. sz.), *burdtöz* meggyógyúltáig (6. sz.), *kuvtöz* holtáig (20. sz.), *önöz* (1. és 11. sz.). Meghagytam e teljesebb ala-kot, mert azt vélem, hogy nem írás- vagy nyomtatásbeli hiba, ha-

nem a zürjén terminativus mivoltából magyarázható meg. A terminativust kifejezi másutt valamely latív casus, nyomatékosító mellékhatózó vagy végraggal: pl. a finnben illativus vagy allativus *asti* v. *saakka* «usque»-val (*loppuun asti* végig, *kirkolle asti* a templomig); a cseremiszbén illativus *šumeške*-vel («értére», v. ö. finn *saakka*: pl. *auluško šumeške* «faluig»); a magyarban *-ig* (*-ég* = <é+g (nyomatékosító). E szerint a zürjén *-öz* teljesebb *-ööz* alakjában is az első *ö*-t illativus-végnek lehet tekinteni (pl. *lunö-öz*-ben *lunö*), s az ez után való *-öz* jóformán nem más mint a *vož* «élő» változata, illetőleg szintén illativus *vože* «elé» helyett való (megjegyzendő, hogy a votjákban a zürjén terminativus *-öz*-nek *-ož* felel meg, pl. *puňož* végig = z. *pomöž*; s *vož* a zürjP.-ben *ož*-nak hangzik). Összevethető a magyar *elé*-nek terminativ segédhatózóul való használata, ebben: *eddig-elé*.

Hasonlóképen megtartottam a *-mist* végű gerundiumnak kettős *m*-vel való alakját is, a hol előfordult: 1. sz. *šivsemmist*, *šornitëmmist*, 7. sz. *kerëmmist*. Meglátszik ebből, hogy ez a gerundium nem más mint *-m* képzős nom. actionis *mist* «után» névutóval (pl. *kuim lun mist* «három nap után, h. n. múlva, *ne-dir-mist* nach nicht langer zeit, nem sokára).

II.

Szavvajitov Pál zürjén nyelvtanából.

A zürjén nyelv ismeretének egyik főforrása, a sziszolai és vicegdai dialektusokra nézve, Szavvajitov Pál zürjén nyelvtana és szótára (Sz.-Pétervár 1850). Csak a szótára vált most nélkülözhetővé Wiedemann-nak teljesebb és az egész zürjénségre kiterjeszkedő szótára által, mely nem régen elkészült. Becses a Szavvajitov orosz nyelven írt grammatikája (Грамматика Зырянскаго языка. Сочинение Павла Савваитова) kivált a приложение «függelék» által, mely egyéb fordított textusok mellett legelőször eredeti nyelvmutatványt is közölt: két népmesét és két gyermekverset sziszolai nyelven, meg menyasszonyi búcsuverseket vicegdai nyelven (de mind fordítás nélkül). Az utóbbiakat, melyek sokban a Castrén-féle izsmai nászdalokhoz hasonlítanak (lásd ismertetésüket NyK. XV, 153), egyelőre félre hagyom, mivel nem a rendes szerkezetű nyelvet tüntetik föl s itt-ott még homályosak is. Közlöm tehát a «Függelék»-ből, mint a sziszolai dialektus mutatványát, a két népmesét magyar fordítással, meg a nem eredeti darabokat is (Hitvallás, Úr imádsága, Tíz parancsolat, részek az Újtestamentomból). — Átirásomban Szavvajitovnak általában igen pontos és több szerencsés újítás (pl. a *з, з* értékű egyszerű jegyek) által kiváló írásmódjától csak abban tértem el, hogy úgy mint a Popov-féle textusban is (408 l.) *dě* és *tě*-vel éltem, míg Szavvajitov a két hangot egybevonó jegyekkel él (pl. *velödčema, tatče*); az utóbbira (*tě*) használt jeggyel egyébiránt szöközepén nyomatékos *č* hangot is jelöl, a melyet meg kettős *čč*-vel írtam (pl. a *čččini* «fölkelni» igében).

A) *Mojd-kiljas (Mesék).*

1. *Olas-vilas sar gozja. nijalön völi kuim pi da ötik nil. i nija vözjísni pondísni gulajtni. i kor lezísni nijaös, munísni da munísni, da eziš kiž vois. seki med-ižid vokis pondís vözjísni: „musa vokjas, musa sočej! leze; me kaja eziš kiž vilö da ležalíšta ezišsö.“ vokjas i soč šuöni: „en kaj, en kaj, musa voknimöj; sibdan setsaň.“ sije: „og sibdi.“ i kais, da i sibdis. sijes i kolisni vokjasis. — munísni da munísni, da zarni kiž vois. bara pondís vözjísni šörkös vok: „musa voköj, musa sočej! me kaja zarnisö ležni.“ „en kaj, en kaj; i te sibdan setsaň.“ „og sibdi.“ i kais. lezis, lezis, da letsinísö pondís, da i sibdis. bördísni, bördísni soča-voka, da i kolisni. — munísni da munísni, da žemčug kiž vois. seki pondís i ičet vok vözjísni: „musa sočej! me kaja kiž vilas, da ležišta žemčugsö.“ „en kaj, en kaj, musa voköj; te sibdan, me mij ponda kerni?“ „og sibdi.“ i kais; kais da žemčugsö lezis da lezis, da i sije sibdis. seki lois ötnas nin Marja sarevna.*

Dir bördís koňör, da lois že kolni. seki nilöňköanöj ötnas-nin munís. munís da munís, da kerkajas pondísni tidalni: setön völi sar-svo. sarlön völis kerkais ižid da šaň. krilči-pos ultas kímintöma surpuan čan. čan ulas i piris nilis da i pondís šilni:

Kukku, sar pijanjas!

menam kuim vok völi, da ötik vok ez lö.

ötik vok menam eziš kiž jilin,

nöd vok menam zarni kiž jilin,

kojmöd vok menam žemčug kiž jilin.

kar žölen žöljaseni,

sölk mačön mačasení.

Sar pijanjas kilisni, mij kučömkö nil mičuö šilö; lösedisni koršni: „kod vokli pö šuro, šili i baba vilö. seki ižid vokis petas, da koršas, da koršas, da koršas, da i oz azi. i piras. — bara sar nil pondís šilni:

Kukku, sar pijanjas! stb.

seki šörkös vok petas, da kutas koršni. koršas, da koršas, da koršas da i sija oz azi. i kor piras, bara pondas šilni Marja sarevna:

Kukku, sar pijanjas! stb.

seki petas med-icet vokis; koršas, koršas, da i azas. si-köd i venčajt-šas sar nil, i öni olöni-vilöni.

Van (tkp. él-van) egy királyi házaspár. Nekik volt három fíjuk és egy leányuk. S azok kezdének elkéredzeni, hogy sétáljanak (sétára). S mikor őket eleresztették, mentek (ők) s mentek, s jött (eléjük akadt) egy ezüst nyirfa. Akkor a legnagyobbik testvér kezdett kéredzeni: «kedves öcsém, kedves hugom! ereszszetek, én fölmászok az ezüst nyirfára, és leeresztem az ezüstjét». A testvérek és a huga mondják: «ne mászsz, ne mászsz föl, kedves bátyánk megragadsz ott» (tkp. onnan). Ő: «nem ragadok meg ott.» S fölmászott, s ott ragadt. Őt ott is hagyták testvérei. — Mentek s mentek, s eléjött egy arany nyirfa. Megint kezdett kéredzeni a középső testvér: «kedves öcsém, kedves hugom! én fölmászok, leereszteni az aranyát.» — «Ne [mászsz, ne mászsz föl; te is megragadsz ott.» «Nem ragadok meg.» S fölmászott. Eresztett, eresztett (aranyat) s már maga is akart leereszkezni; tehát szintén ott ragadt. Sírtak, sírtak, a leány- és fi-testvér, s szintén ott hagyták. — Mentek s mentek, hát egy gyöngy-nyirfa jött elé. Akkor a legkisebb fitestvér is kezdett kéredzeni: «Kedves hugom: én fölmászok a nyirfára, s leeresztem gyöngyét». — «Ne mászsz, ne mászsz föl, kedves bátyám; te ott ragadsz, s én mit fogok tenni?» — «Nem ragadok meg.» S fölmászott, és leeresztette egyre a gyöngyöt, de ő is ott ragadt. Akkor lett már egyedül (már csak magára maradt) Mária királyleány.

Soká sirt szegény, de csak ott kellett őt hagyni. Akkor a leányka már csak egymagára ment. Ment s ment, egyszer csak házak kezdének látszani: ott vala egy királyság (azaz: királyi székváros). A királynak a háza nagy és szép volt. A külső lépcső alatt egy ledöntött sörfőző kád. E kád alá be is ment a leány s elkezdett dalolni:

Kukku! királyfiak!

Nekem három bátyám vala s egyik bátya sem maradt meg (tkp. nem lett e. b.).

Egyik bátyám az ezüst nyirfán (van),
másik bátyám az arany nyirfán (van),

harmadik bátyám a gyöngy-nyirfán (van);
városdit játszanak ¹⁾, selyem labdával labdázna.

A királyfiak hallották, hogy valamely leány szépen dalol; megegyeztek egymás közt, hogy fölkeresik: «a mely testvérnek (a melyikünknek) elékerül, annak a felesége leszen». Akkor a legnagyobbik testvér megy ki, s keres, keres, keres, de nem találja meg, s megint bemegy. Megint kezdett a király-leány dalolni:

Kukku! királyfiak! stb.

Akkor a középső testvér megy ki, s kezd (hozzá fog) keresni. Keres, keres, keres, de ő sem találja. S mikor bemegy, megint kezd dalolni Mária király-leány:

Kukku! királyfiak! stb.

Akkor kimegyen a legkisebbik testvér; keres, keres, s meg is találja. Ő vele meg is esküszik a király-leány.

2. *Vazõn olõm-vilõm ñokir da ruç. nijalõn ñaõis birõ. seki pondis ñokir ñuni: „ruçanõj, ruçanõj! vaj že pudjasni, kodnimõs naçkini.“ pudjasisni, pudjasisni, da use pud ñokirõs naçkini. seki ñokir ñuas: „mun že te, ruçanõj, vetli pan ordõ purtla.“ ruç munas, da pondas ñilni:*

*Pananõj, pananõj!
vaj te, vaj te purtõ*

*ñokirõs naçkini,
menõ, ruçes, verdni.*

Pan ñuas: „menam põ purtis niž; mun že te jen ordõ zudla.“ ruç munas, da pondas ñilni:

*Jenmanõj, jenmanõj!
vaj te, vaj te zudtõ
pan purt keslini,*

*ñokirõs naçkini,
menõ, ruçes, verdni.*

Jen ñuas: „menam põ ñokid zudis; mun že, tõlis õs vaj.“ ruç munas tõlis ordõ; da pondas ñilni:

*Tõlišanõj, tõlišanõj!
vaj te, vaj te õstõ
jen zud kiskini,*

*pan purt keslini,
ñokirõs naçkini,
menõ, ruçes, verdni.*

¹⁾ Gyermekjáték, oroszúl городки (szószerint «városkák» = «holzklõtzen-spiel»; zürj. kar «város» s žol' játszó «fácska vagy kis kölöncz»).

Tölis ūsas : „mun že te, kor šondilís zonsö : menam öškis oz mun sitög“. ruč munas šondi ordö, da i mödas sílni :

<i>Šondianöj, šondianöj!</i>	<i>tölis ös-köd munní,</i>
<i>vaj te, vaj te zonsö</i>	<i>jen zud kiskini, stb.</i>

Šondi istas : „vetli že te, ručanöj, köč ordö ; menam pí zonnis čig, köč jöltög oz mun“. ruč munas köč ordö, da kutas sílni :

<i>Köčanöj, köčanöj!</i>	<i>šondi zonnös verdni,</i>
<i>vaj te, vaj te jöltö</i>	<i>tölis ös-köd munní, stb.</i>

Köč ūsas : „menam podoňčais abu, nekitse listinisö ; mun že te, kor, vetli pipu ordö.“ ruč pipu ordö munas, da pondas sílni :

<i>Pipuanöj, pipuanöj!</i>	<i>köč jöl listini,</i>
<i>vaj te, vaj te podoňčatö</i>	<i>šondi zonnös verdni stb.</i>

Pipu ūsas : „menam nemijen podoňčatö perjini : mun te, mojliš piňsö kor.“ ruč moj ordin pondas sílni :

<i>Mojanöj, mojanöj!</i>	<i>pipu podoňča vöčni,</i>
<i>vaj te, vaj te piňtö</i>	<i>köč jöl listini, stb.</i>

Moj istas : „mun že te, kuznečliš (dorišliš) klöššisö kor.“ ruč munas kuzneč (doriš) ordö, da siž že pondas sílni :

<i>Kuznečanöj, kuznečanöj!</i>	<i>moj piň perjini</i>
<i>vaj te, vaj te klöššitö</i>	<i>pipu podoňča vöčni, stb.</i>

Sessa kuzneč klöšši dorödas, moj piň perjasni, podoňča vöččasni, köč jöl listasni, šondi zonnös verdasni, tölis ös-köd munasni, jen zud kiskasni, pan purt keslasni. šokirös pondisni načkini ; čegös vilö puktisni jursö ; kučkisni pan purtön ; da kiža neladnö lois da i sačkisis čegös pomas. a šokir polzis, da i pišjis ; a ruč koňör i kolis žuglasig tirji.

Régen volt (tkp. élt-volt) egy ló (šokir tkp. herélt-ló) meg egy róka. Nekik elfogy a kenyér, akkor elkezdett a ló szólni: «rókácskám, rókácskám! hadd vessünk nyilat (tkp. hozz nyilat vetni), hogy melyikünket kell leölni.» Nyilat (sorsot) vetettek, s úgy esik a sors, hogy a lovat kell leölni. Akkor a ló mondja: «menj te, kedves rókám, menj az úrhoz késért», a róka megyen s kezd dalolni :

<i>Uram, kedves uram!</i>	<i>a lovat leölni,</i>
<i>hodd ide, hodd a késedet,</i>	<i>engem, rókát, etetni.</i>

Az úr azt mondja: «hiszen az én késem tompa; eredj csak te az istenhez köszörűköért». A róka megyen s kezd dalolni:

Isten, kedves istenem!	a lovat leölni,
hozd ide, hozd a te köszörűdet,	engem, rókát etetni.
az úr kését köszörűlni,	

Az isten szól: «dejszen nehéz az én köszörűkövem; eredj csak, hozz egy hold-ökröt». A róka megyen a holdhoz s kezd dalolni:

Holdam, kedves holdam,	az úr kését köszörűlni,
hozd te, hozd a te ökrödet,	a lovat leölni,
az isten köszörűjét húzni,	engem, rókát, etetni.

A hold azt mondja: «eredj csak, kérd a naptól a legényét; az én ökröm nem megyen ő nélküle». A róka megyen a naphoz s elkezd dalolni:

Napom, kedves napom!	a hold ökrével menni,
hozd te, hozd a legényedet	az isten köszörűjét húzni, stb.

A nap elküldi: «menj csak te, kedves rókám, a nyúlhoz; mert hiszen az én legényem éhes, nyúltej nélkül nem megyen». A róka megyen a nyúlhoz s elkezd dalolni:

Nyulam, kedves nyulam!	a nap legényét etetni,
hozd te, hozd a tejedet	a hold ökrével menni, stb.

A nyúl azt mondja: «nekem nincs meg a fejö-dézsám, nincs mibe azt (a tejet) fejni; eredj csak te, kérj, menj a nyárfához». A róka megyen a nyárfához, s elkezd dalolni:

Nyárfa, kedves nyárfám!	a nyúl tejét fejni,
hozd te, hozd a fejö-dézsádat	a nap legényét etetni, stb.

A nyárfa azt mondja: «nekem nincs, mivel a fejödézsádat kiszakítani¹⁾; eredj te, kérd a hódtól a fogát». A róka a hódnál kezd dalolni:

Hódom, kedves hódom!	a nyárfa fejö-dézsáját meg-
hozd te, hozd a fogadat	csinálni,
	a nyúl tejét fejni, stb.

A hód elküldi: «eredj csak, kérd a kovácstól a harapófogóját». A róka megyen a kovácshoz s szintűgy kezd dalolni:

¹⁾ A következő vers szerint itt *perjini* helyett *vöcni* «megcsinálni» kellene s ez jobban is illenék.

Kovács, kedves kovácsom,
hozd te, hozd a fogódot

a hód fogát kihúzni,
a nyárfa fejlő-dézsáját megcsi-
nálni, stb.

Azután a kovács fogót kovácsol, a hód fogát kihúzzák, a fejlő-dézsát megcsinálják, a nyúl tejét megfejjik, a nap legényét etetik, a hold ökrével mennek, az isten köszörűkövét húzzák, az úr kését köszörülik. Hozzáfogtak, hogy a lovat leöljék; egy lépcsőfokra ráfektették a fejét, az úr késével neki vágtak. De valahogy ¹⁾ nem sikerült [a vagás] (tkp. nem jó, nem alkalmas lett) s [a kés] beleütődött a lépcső végébe. A ló megijedt, s'elszaladt; de a róka szegény ott maradt s nem tudott mit csinálni (tkp. maradt tétovázás, zavarodás közben).

B) Fordított textusok.

Esköm vištälöm (Hitvallás).

*Eska, mij em ötik Jen aj, bidsön kutis, vöccis jenezsö i musö, i bidsön tidalömsö i tidaltömsö; (2) i ötik gospod Jisus Kristos, Jen pi, ötiödineč, kodí Ajšis em čužöma bid nemjasiš vojdlör, — jugid jugidiš, veskid jen veskid jenmiš, čužöma a abu keröma, ötkä-emnoga ajis-köd, i sijen bid-tor loöma. (3) mi mortjas vösna i mi-
janös vizem vösna leččema jenežiš i jajmödcema veža Lolis, i Marja nilis i mortön loöma. (4) rözpinajtöma mi vösna Pontsa Pilat dirji i mučičema i zebsema. (5) i lolzema kojmod lunö gižöm kuža. (6) i kajema jenež vilö, i pukalis ajislön veskidla doras. (7) i bara loktis nimalömon suditni loljajasös i kulemajasös, i silön saritömisli oz lo pom. (8) i (eska, mij em) veža Lol, gospod, loljen-keriš, kodí Ajis petalö, kodli Aj-köd i Pi-köd ötmöz jurbitöni i sijes nimödöni, kodí sornitis vožvil-vištališjas pir. (9) ötik veža, sobora i apostolsköj Vičko. (10) vištala ötik pirtčem mižjas koleme vösna. (11) viččisa lolzem kulömajasliš; (12) i olöm vože-loan nem-čöžliš. Amiin.*

¹⁾ *kíža-t, kíž-kö* v. *kížön-kö* értelmében vettem; sehogy sem illik ide a *kíž* «nyírfa»-tól való *kíža* («nyírfás, nyírfa-»).

Kelmöm gospodlön (Az úr imádsága).

Aje mijan, kodi em jenež vilin! med vežodčas tenad nimid; med voas tenad saritömid; med loas tenad kösjemid i mu vilin, kizi jenež vilin. nánnimös pötmön set mijanli talun kezö; i enolt mijanli užjezasnimös, kizi i mi enoltalam aslanim užjezasnimli; i en nuöd mijanös ilalni, a viž mijanös omöliš. tenad vöd em saritöm, i vin, i nimalöm nem-čöz kezö. Amin.

Das cöktöm Jenlön (Az isten tíz parancsolata).

1) Me em gospod Jen tenad; med oz loni tenid muköd jenjas me kinga. 2) en vöc' aslid böban libö kučömkö sinogsa tor silis, mij em jenež vilin i mu vilin, mij em vajasin i mu ulin; da en jurbit najali i en kelmid najali. 3) en kaztil tenad gospod Jenlis nimsö vesčörö. 4) milkidin kut suböta lunsö, med vežodni sijes; kvajt lunö užal i pomal bidsama tenad kerömjastö, a sizimöd lunö sojttem tenad gospod ponda. 5) lidi ajto i mamto, med bur tenad loas, i med kuž-nema loan mu vilin. 6) en vi. 7) en prelubodejsvujt (en pödruaga viž). 8) en gušas. 9) en vištal abu-veskida möd vilö. 10) en kösjist mödliš götirsö, en kösjist mödliš kerkasö, libö užalish mortös, libö užalish babasö, libö össö, libö öselsö, libö podasö, libö möd-tor mij em mödlön.

Vištalöm Jisus Kristos jilis (Elbeszélés Jézus Krisztusról).

Jisus Kristos em pi jenlön: Ivan. burvištalöm I,1—17. (Jézus Krisztus az isten fia: János evangélioma 1,1—17).

Med-vozin völi kil, i kil völi jen ordin, i jen völi kil. (2) sija völi med-vozin jen ordin. (3) bid-tor sijen vöcčema i sitög ninöm abu vöcčema, mij sömin em vöcčema. (4) siin völi olöm, i olöm völi jugid mortjasli. (5) i jugid pemidinin jugjalö, no pemid ez kutli sijes. (6) völi jen ordšan istöma mort, Ivan nima. (7) sija vois vištalöm vösna, vištalni jugid jilis, med veskö bidsön eskisni si pir. (8) sija acčis ez völ jugid, no völi istöma med veskö vištalni jugid jilis. (9) völi zbil jugid, kodi jugdödö bidsama mortös, kodi mirö vois. (10) völi mirin, i mir sijen vöcčema, no mir ez tödmal sijes. (11) vois as jöz dinö, no as jöz sijes ez dinanis sibödni. (12) nali že, kodjas sijes sibödisni, eskisjasli si nimö, setis vermöm jen pijanön loni, (13) kodjas ne viršan, ni jaj kolömsän, ni verös kolömsän, a jensän čužisni. (14) i kil lois vir-jajen: i olis mijan-köd, burön i veskidön tir; i mi

azilim silis nimalömsö, nimalömsö kiž ötkä-ödinečliš, kodì em ču-
žöma ajsis. (15) Ivan vištalo si jilis, i goraa šuo: taja em sija, kod
jilis me sui, mij me börin loktis me vože lois, si-ponda mij meis vozžik
völi. (16) i si tirlunsañ bidsön mi boštìm i bur bur vilö. (17) zakon
vöd Mosej pir setöma, a bur i veškidlun Jisus Kristus pir loöma.

Jisus Kristoslön čužöm (J. Krisztus születése).

(Máté 1,18) Jisus Kristoslön čužöm völi siji: čunkičalöm
börin silis mam Marjaös Ösip-köd, vozžik naja ötlain oltöž na, töd-
čis, mij si kinömin em veža lolsañ. (19) Ösip že, silön verös, völi
bur, i ez kösjì sijas janödni; a kösjis gusen ležni sijas. (20) sije že
silì dumajtmist, so gospodlön aňgil vötön petködsis silì, i šuis:
Ösipö, Davidlön pie! en polzi boštìni aččid götirtö, Marjaös; čužan
vöd sin em veža lolsañ. (21) čužtas že piös, i puktan silì nim
Jisus; sija vöd mintas aččis jözsö naja mižjasis. (21) bidsön že taja
loi, med artmas gospodsañ šuöm vozvil-vištalisen, kodì šuo:
(23) so, nil kinömas boštas i čužtas piös, i puktasni silì nim Emma-
nuil, mij šuse: mijan-köd jen. (24) čeččimist že Ösip užaninìš, keris
kiž cöktis silì gospodlön aňgil, i aččis götirsö boštis. (25) i ez töd
sijas, kiži medbörin sija čužtis aččis med-voža pisö, i sija puktis
silì nim Jisus.

Tödišjaslön jurbitöm (A bölsek imádása).

(Máté 2,1) Kor Jisus čužis Judejasa Vipleemin, Iröd sar lun-
jas dirji, seki voisni Jerusolimö asil-vilsañ tödišjas i šuöni:
(2) köni em vil-čužöm Judejasa sar? azilim vöd mi asil vilin ko-
žul silis, i voim jurbitni silì. (3) taje kilmist Iröd sar polzis, i bid
Jerusalim si-köd. (4) i čukörtmist bid med-voža popjasös i velöde-
majasös jöz šöris jualis najalis: kön kolö čužni Kristusli? (5) naja
šuisni silì: Judejasa Vipleemin; siž vöd gižöma vozvil-vištalisen:
(6) i te, Vipleem Judalön mu, ninömon abu icetžik Juda ižid kar-
jasis; teis vöd petas nuödiš, kodì vižas mensim jöz, Izrailes. (7) seki
Iröd, gusen kormist tödišjasös, jualis najalis kožul petködčem dir,
(8) i istimist najaös Vipleemö, šuis: munö i jöna juase kaga jilis, i
kor ažannid sijas, vištalo menim, med veškö i menim munni jurbitni
silì. (9) naja, kilzimist sarös, munisni, i so kožul, kodös azilisni
naja asil vilin, muni naja vozin, kiž med-börin vois i sultis setče,
köni völi kaga. (10) azimist že kožul sultöm, naja gažödeisni zel

i žid gazön. (12) i vomist kerkaö, azisni kagaös sija mam Marja-köd, i jurbitisni silü muöž, i voštmist aččinis burjas miččisni silü kozinjasnisö: zarni, ladan i smirna. (12) i boštmist vötön cöktöm ne bergödcini Iröd dinö, möd tujen munisni aslanisla-dorö.

Jisus Kristoslön pirtcem (J. Krisztus megkereszteltetése).

(Máté 3,13) Loktö Jisus Galilejais Jordan vilö Ivan dinö pirtcini sisah. (14) Ivan že ez ležli sijes i šuis: menim kolö pirtcini tešan, a te-ö me dinö loktan? (15) a Jisus vočča šuis silü: lež öni; siji vöd kolö mijanli tirtni bidsama veškid. seki sibödö sijes. (16) i pirtcimist Jisus petis regid vais; i so vošsis si vilin jenež i Ivan azis lol jeniš lečcem, kiži gulu, i loktöm si vilö. (17) i so ši jenežšan šuis: taja em menam zel musa pi, kodin bidsön menam bur.

Apostoljas (Az apostolok).

(Máté 10, 1) Kormist Jisus aččis daskik velödčisjasös, setis najali kutöm pež loljas vilö, med vötlanis najaös i burödanasni bidsama visem i bidsama vermitöm. (2) a daskik apostollön nimjas emös sečemös: med-voža Simon, kodü šuse Petirön, i Andrej silön vok, Jakov Zevedejlön, i Ivan vok silön, (3) Pilip i Varpolomej, Poma i Matvej votjas-öktis, Jakov Alpejlön i Levvej, kodü šuse Paddej, (4) Simon Kananit i Juda Iskariot, kodü sijes i vuzalis. (5) sija daskikös istis Jisus i vištalömön najali šuis: möd-musa jöz ordö en munö i Samarijasa karö en piro; (6) a munö buržik Izrailsa vošöm ižjas dinö. (7) vetligön že vištalö i šuo: matödčis jenežsa sarsvo. (8) visišjasös burödö, lömön visišjasös vesalö, kulömajasös lolzedö, pež loljasös vötlalö; vesčörö boštinnid, vesčörö i setalö.

Gospodlön vežsem (Az Úr elváltozása).

(Máté 17,1) Ötöid boštis Jisus Petirös i Jakovös i Ivanös, silis voksö, i katödis najaös žužid čoj vilö ötnanisö. (2) i vežsis naja vozin: i jugid loi silön čužöm šondi-kod, paškom že silön loi ježid jugid-kod. (3) i so petködcisni Mosej i Ilja si-köd šornitigön. (4) sibörin Petir šuis Jisuli: gospodej! lösid mijanli tan olni. kolö-kö ted, vöččam tatče kuim olanin, ötikös tenid, ötikös Mosejli, i ötikös Iljali. (5) kor že sija šornitis, so jugid kimör veltjis najaös; i so ši kimöršan šuis: taja em menam zel musa pi, kodin bidsön menam bur: sijes kilzö! (6) i kilmist velödčisjas usini himin i zel polzisni. (7) i vois Jisus,

vörzedis najaös i šuis : čičče i en polö. (8) veštisni že assinis sinjasnisö, naja nekodös ez azini, sömin Jisusös ötnasös. (9) i kor leččisni naja čoj vilis, ölis najaös Jisus i šuis : en vištalo nekodli, mij ti azilinnid, kitčez mortlön pi oz lolzi kulöminis.

Gospodlön piröm Jerusalemö (Az Úr bemenetele Jeruzsálembe).

(Máté 21, 1) Kor Jisus i silön velödcisjas matödcisni Jerusalem dinö i voisni Vispagijaö Eleonsköj čoj dinö, seki Jisus istis kık velödcises i šuis najali : (2) munö olaninö, kodı tijan veštın ; i pir ažannid domalöm in-öselös i ösel-piös si-köd ; raze i vajedö me dinö. (3) i kor kodı šuas tijanli mijkö, vištalo vočča, mij naja kolöni gospodli, i regid ležas najaös. (4) sija že bidsön lois, med tirtčas šuöm vožvil-vištalisen, kodı šuö : (5) vištalo Sionsa nilli : so sar tenad loktö te dinö ram, pukalis sijes-ulsa tom ösel vilin. (6) velödcisjas munisni i kerisni siž, kızı čöktis najali Jisus. (7) vajedisni in-öselös i ösel-piös, i veltjisni najaös aslanis paškömjasnanis i püksedisni Jisusös naja vilö. (8) una že jöz volsalisni assinis paškömjasnisö tuj vilti ; a muködjyas rundalisni pujasis ul-jiljas i volsalisni tuj vilö. (9) jöz že vožvil i börvil loktisjas gorzisni i šuisni : osanna David pili ! bursi-ema loktis gospod nimö ! osanna vilisjasin ! (10) i kor piris sija Jerusalemö, bidsön kar vörzis i šuis : kodı em taja ? (11) jözjas že šuisni : taja em Jisus vožvil-vištalis, kodı Galilejasa Nazaretis. (12) i piris Jisus jen vičkoö, i vötlis bidsön vuzalisjasös i nöbisjasös vičkois i pörödıs vežaasisjasis pizanzas, i gulu vuzalisjasis pukalaninjas, (13) i šuis najali : em gižöma : vičko menam kelmisem vičkoön šuás ; a ti kerinnid sijes rözböjnikjasli olaninön. (14) i voisni si dinö vičkoın sintömjas i kaktömjas, i burdödis najaös. (15) kor že med-voža popjas i velödcemajas jöz šöris azisni šenžantorjas, kodjasös sija keris, i pijanjasös, kodjas gorzöni vičkoın i šuöni osanna David pili ! lögasisni, (16) i šuisni silı : kilan-ö, mij naja šornitöni ? a Jisus šuis najali : siž ! enö-mij ti lidjillö nekor : kaga vomjasis i nöhasisjasis te kerin öšköm ? (17) i kolmišt petis ortsö karis Vipanijaö i uzis setön.

Mučitcem, kulöm i zebsem Jisus Kristoslön (J. Krisztus szenvedése, halála és temetése).

(Máté 26, 36) Jisus vois velödcisjas-ködıs olaninö, kodı šuse Gepsimanijaön, i šuö velödcisjasisli : pukalö setön, kod-kosti me

vetla kelmišni setšan. (37) i boštmist as-ködis Petirös i kikanan pisö Zevedejliš, pondiš šogsini i tužitni. (38) seki šuis najali Jisus : šog em menam lolli kultöz : viččišlö tatön i ovlö me-köd. (39) i munis ne-ilö, usködöis aslas čužöm vilö, kelmiš i šuis : aje menam ! požaskö, med munö me diniš tasti taja ; no ne siž kiž me kösja, a kiž te. (40) i vois velödčišjasis dinö i azis najaös uzig, i šuis Petirlö : siminda-ömiš en vermö ötik čas olni me-köd? (41) en uze i kelmö, med on voö omölä ; lol vöd koknid, a ašnid vermitömös. (42) bara munis mödiš kelmini i šuis : aje menam ! oz-kö pož taja tastili me diniš munni, menam jutög sijes, med loas tenad kösjemid. (43) i vomist azis najaös bara uzig : völi vöd najalön sinjasis šöktömaös. (44) i kolmišt najaös munis bara, kelmišis kojmödiš i sije že kil šuis. (45) seki vois velödčišjas dinö i šuis najali : uze že ti i kujlö ; so matödeis pöra, i pi mortlön setče miža mortjas kirimö. (46) čeeče, munamö ; so matödeis vuzališ menö. (47) i sija šornitiš na, so Juda ötik daskik pičhiš vois i si-köd una jöz oružjejasön i zorjasön medvoža popjassan i jöz jura mortjassan. (48) vuzališ že sijes setiš najali jasad i šuis : kodös me okala, sija i em, kutö sijes. (49) i pir vois Jisus dinö i šuis : radli, velödišej ! i okališ sijes. (50) Jisus že šuis sili : drug menam ! miša te tatön ? seki matišmišni, leptišni kirimjassö Jisus vilö i kutišni sijes. (51) boštišjas že Jisusös nuödišni Kajapa arkirej ordö, kitče velödčemajas i jöz šöriš jura mortjas čukörtčemaös völini. (52) medvoža popjas, jura mortjas i bidsön čukörtčišjas korsisni abu-veškida vištališjasös Jisus jiliš, med veškö vini sijes, (60) i ez azini ; i köt una abu-veškida vištališ volišni, siž že ez azini. (61) med-böriš že voisni kik abu veškida vištališ i šuisni : sija šuis : verma röžoritni vičko jenliš i kuim lunön vöččni sijes. (62) arkirej sultiš i šuis sili : miš že te ninömi on vištal ? kilan-ö, miš te jiliš vištalöni ? (63) Jisus že čöl olis. arkirej šuis sili : jora tenö lolja jennön, vištal mijanli : te-ö em Kristos, pi jenlön ? (64) šuis sili Jisus : te aččid šuin ; a me vištala tijanli : önišan ašanid pi mortliš pukališ veškidla dorin jen viniš i loktiš jenezsa kimörjas vilin. (65) seki arkirej košališ aččis paškömsö i šuis : taja vöd jennös omöltö ; miš koršam na vištališjasös ? so öni kilännid jennös omöltöm siliš. kiž ti artalannid ? (66) naja vočča šuisni : kolö vini sijes kultöz. (67) seki šölališni siliš čužömsö i paköstjas sili vöččisni ; (68) a muködjas kučkališni sijes pel-dinas i šuisni : vištal mijanli, Kristos, kodü kučkis tenö ?

(Máté 27, 1). *Asil vož že vöjpsisni bidsönön medvoža popjas i jöz pičkis jura mortjas Jisus vilö, med vini sijes. (2) i körtalmist sijes nuödisni i setisni Pontsa Pilatli, vešködöm-kutišli. (11) Jisus sultis vešködöm-kutiš vože ; i jualis sijes vešködöm-kutiš: te-ö em sar Judejjaslön? Jisus šuis silü: te šuan. (12) i kor miždilisni sijes medvoža popjas i jura mortjas, sija ninöm ez vočča vištal. (13) seki šuis silü Pilat: on-ömij te kil, kiminön te jilis vištalöni? (14) i ez vočču šu silü Jisus nekučöm kil vilö, siji mij vešködöm-kutiš jona šenzis. (15) bidsama že praznik kežö sečöm völi nog vešködöm-kutišli ležni ötikös turmais jözli, kodös korasni. (16) völi že seki turmain rözböjnik, Varavva nima. (17) čukörtčiništ že najali, šuis najali Pilat: kodsö kolö kik pičkis leža tijanli, Varavvaös ili Jisusös, kodü šuse Kristus? (18) tödis ved, mij vežaalöm ponda vuzalisni sijes. (19) pukaligön že silü suditaninin istis si dinö götiris silön vištalni: nem-tor en ker taja mižtöm mortli; una vöd me ta-voj vötön viti si vösna. (20) a medvoža popjas i jura mortjas velödisni jözös, med veškö korni Varavvaös, a Jisusös vini. (21) seki vešködöm-kutiš jualis najalis, kodsö kolö kik pičkis leža tijanli? naja šuisni: Varavvaös. (22) Pilat šuis najali: mij že me kera Jisusli, kodü šuse Kristus? šuisni silü bidsönön: med röspinajtöma loö! (24) azimist že Pilat, mij nem-tor oz vermi kerni, a sömin zik izdö, boštis va, miškis kijassö jöz vozin, i šuis: me abu miža taja mižtöm mort virön: vizedö ti. (25) i bidsön jöz vočča šuis: vir silön mijan vilin i mijan pijanjös vilin! (26) seki ležis najali Varavvaös; Jisusös že nöjtis i setis najali, med sijes röspinajtasni. (27) seki saldatjas boštisni Jisusös aslanis sud vilö, i čukörtisni na si vilö zel una saldatjasös; (28) i pörtčödmist sijes paštödisni görd kuž paškömön; (29) i küisni venec ležnögis i puktisni si jur vilö; i setisni silü vešküd kirimas beđ; i jurbitisni si vozin pizes vilö usködsemön, serallisni si vilin i šuisni: radli sar Judejasa! (30) i šöllalisni si vilö, boštisni beđ i kučkalisni juras sijes. (31) i kor serallisni si vilin, pörtčisni si vilis görd kuž pašköm i paštödisni sijes aslas paškömas, i nuödisni sijes röspinajtni. (32) tuj vilin panid loi najali Kirinejasa mort, Simon nima; sijes čöktisni čöč nuni krest silis. (33) i vomist mesta vilö, kodü šuse Golgopaön, mij em kimösain, (34) setisni silü juni uksus sorlalömön söp-köd; i vidlimist ez kösji juni. (35) röspinajtisjas že sijes jukisni pašköm silis pudjalömön; (36) i puksisni vizni sijes setön. (37) i puktisni silü jur vilas mižsö silis gižömön:*

taja em Jisus, sar Judejjaslön. (38) seki rös-pinajtisni si-köd kik rözböjnikös: ötiksö veškid ki vil, a mödsö süjga ki vil. (39) vetlišjas že si dinti omöltisni sijes, šatlödlömön jurassö assinis, (40) i vištalisni: röžoritis vičko i kuim lunön vöččis! mezdis aččid; kor te em jenlön pi, ležsi krest vilis. (41) siž že i medvoža popjas serallisni velödcemajas-köd jöz söris i jura mortjas-köd i parisejjas-köd, i šuisni: (42) muködös mezdlis, a assö oz-ömič vermi mezđini? kor sija em sar Izraillön, med ležsas öni krest vilis i eskam silü. (43) sija nadejtis jen vilö, med mezdas öni sijes, kor sija kolö silü. šuis taj, mäj jenlön em pi. (44) siž že i rözböjnikjas si-köd rös-pinajtömajas serallisni si vilin. (45) kvajtöd že čassan pemid völi bič mu kuža ökmisöd časöž. (46) ökmisöd časö jona gorödis Jisus i šuis: ili! ili! lima savakvani? mäj em: jen menam! jen menam! mila te menö kolin? (47) muködjas-že setön sulaljšjas kilisni sije i šuisni: Iljaös čuksalö taja. (48) i regid kotörtis ötik naja pičkis, boštis čak, tirtis uksusön, puktis beč vilö i juktalis sijes. (49) a muködjas šuisni: sulal, vizedam voas-ö Ilja sijes mezđini. (50) Jisus že bara jona gorödis i ležis lol. (51) i so zavesa vičkoin košasis kik torje vilis dorsanis ulöž; i vöris mu, i izjas potlasisni; (52) i gortjas vošsisni i una kulöm vežajas lolzisni; (53) i petmišt gortjas pičkis, sija lolzem börin, unali petködčisni. (54) a šo vilin izid i si-köd vizisjas Jisusös azisni mu-vöröm i bidsön mäj völi, jona polzisni i šuisni: dert jenlön pi taja völi. (55) völisni sen i vizedisni ilisan una injas, kodjas Jisus böris loktisni Galilejasañ i silü kesjisni. (56) naja kostin völi Marja Magdalina i Marja Jakovlön i Josijalön mam i mam Zevedej pijanlön. — (57) kor völi šor, vois Arimapejšañ ötik ozir mort, Osip nima, kod siž že velödcis Jisus ordin. (58) sija vois Pilat dinö, koris šoj Jisusliš: seki Pilat öçktis setni šoj. (59) Osip boštis šoj, bičmalis sötöm döraön, (60) i puktis sijes aslas vil' gortö, kodös keralis iz pičkö; i puktis izid iz gort özes vilas i manis. (61) sen že völisni Marja Magdalina i möd Marja i pukalisni gort vožas. — (62) möd lunö petniču börin, čukörtčisni medvoža popjas i parisejjas Pilat ordö, (63) i šuisni: gospodin! töd vilö mijanli usi, mäj sija pörjasis šuis lolja dirjis: kuim lun mišt lolža. (64) i siž öçkti vizni gortsö kojmod lunöž; med veškö silön velödcisjasis vojün oz voni i gušalni sijes, i oz vištalni jözli: kulöminis lolzis; i loas börja pörjalöm lokžik vožais. (65) Pilat šuis najali: emös tijan vizisjas: munö, vize kiž kužannid. (66) naja munisni, puktisni pečat iz vilö i vizisjasös gort dinö sultödisni.

Jisus Kristoslön lolzem (Krisztus föltámadása).

(Máté 28,1) *Suböta börin jugdigön medvoža lunö, vois Marja Magdalina i möd Marja vidlini gort. (2) i völi ižid mu-vöröm : gospodlön vöd ańgil ležsis jenežsań, vois putkiltis iz gort özes vilis i pukalis si vilin. (3) čužom völi silön čard-bi-kod'i pašköm silön ježid lim-kod'. (4) vizisjas že sijes jona polzisni i loisni kiž kulömaös. (5) ańgil pondis šornitni i šuis injasli : en polö ti ; töda vöd me, mij ti röspinajtöma Jisusös korsannid. (6) abu sija tatön ; sija vöd lolzis, kiž šuis ; loktö, vizedö mestasö, köni gospod kujlis ; (7) i regid munö, vištalö sija velödčisjasli, mij sija lolzis kulöminis, i panid loas tijanli Galilejain ; setön sijes ažannid : me tijanli vištala. (8) naja regid petisni gort pičkiš zel polig tirji i radlig tirji, kotörtisni vištalni sija velödčisjasli. kor že munisni sija velödčisjas dinö vištalni : (9) so Jisus panid lois najali i šuis : radlö ! naja matišisni, kutčisni sija kokjas i jurbitisni silö. (10) seki šuis najali Jisus : en polö : munö, vištalö menam vokjasli, med munasni Galilejaö ; setön naja menö ažasni.*

Jisus Kristoslön kajem jenež vilö (Krisztus mennybemenetele).

Neljamisöd lunö as lolzem börin, Jisus Kristos petködčis aslas velödčisjasli, petködis najaös Jerusalimis, katödis Eleonsköj čoj vilö, čöktis nali abu petni ortsö Jerusalimis, kiži medbörin veža lolös boštasni, i bursimištön nali kais jenež vilö. (Apost. esel. 1,10) vizedlagön že nalön jenež vilö, so kik ańgil sultisni naja vože i šuisni : (11) Galilejasa mortjasö ! mij ti tatön sulalannid i vizedlannid jenež vilö ? taja Jisus, kod'i kais tijansań jenež vilö, siž-že loktas, kiž ti ažinnid sija kajem jenež vilö.

Möd voöm gospodlön Jisus Kristoslön (A mi urunk J. Krisztusnak második eljövetele).

(Máté 25,31) *kor voas pi mortlön aslas nimalömön i bidön veža ańgiljas si-köd : seki pukas prestöl vilö aslas nimalömön ; (32) i čukörtčasni si vože bidsama jöz ; i jansödas najaös morta mort dinis ; (33) i sultödas ižjasös veskid ki vilas, a közajasös šujga vilas. (34) seki šuas sar veskidla doras sulališjasli : loktö, bursiemajas menam ajlön, boštö tijanli lösedöm sarsvo mu-puksemsań ! (35) kor vöd me völi čig, ti setinnid menim šojni ; kor kolö völi menim juni, ti juktalinnid menö ; tuj-mort völi i ti pirtinnid menö ; (36) paštöm*

völi i ti pašödinnid menö ; viša völi i ti vidlinnid menö ; turmain völi, i ti volinnid me-dinö. (37) seki bura olišjas vočča šuasni sili : gospodej! kor me tenö azilim čigjen i verdlim ? ili jutömön i juktalim ? (38) kor že mi tenö azilim tuj-mortön i pirtlim ? ili paštög i pašödlim ? (39) kor že mi tenö azilim visemön ili turmain i volillim te dinö ? (40) sar vočča vištalas najali : veškida vištala tijanli, siponda mįj kiž ti vöččinnid ötikli taja menam ičet voljasiš, sije menim vöččinnid. (41) seki šuas i šujgala doras sulališjasli : munö me diniš, joremajas, kustöm biö, kodı em daštöma davöllı i sija ańgiljasli. (42) kor vöd me völi čig, ti en setö menim šojni ; kor kolö völi menim juni, ti en juktalö menö ; (43) tuj-mort völi i ti en pirtö menö ; paštöm völi i ti en pašödö menö ; visi i turmain völi i ti en volillö me dinö. (44) seki i naja vočča šuasni sili : gospodej! kor mi tenö azilim čigjen, ili jutömön, ili tuj-mortön, ili paštömön, ili visemön, ili turmain i eg kesje tenid ? (45) seki panid šuas najali : veškida vištala tijanli, siponda mįj kiž ti en vöččö ötikli taja ičetjasiš, sije i menim en vöččö. (46) i munasni tajejas pomaštöm mučitčemö, a bura olišjas pomaštöm olaninö.

Közli BUDENZ JÓZSEF.

Igazítások.

A 408—416. lapokon a zürjén textus szedésében nem egészen ép *l* és *t* betűk használtattak, a melyeknek a jésítő mellék jegyük (') csak alig kivehető. Megjegyzem tehát, hogy *l*-vel olvasandók a következő zürjén szók: *lok* rossz, gonosz (410. 412. 414. 416. l.); *čelad'* (410. 416. l.); *vi'* (411); *miša* (411. 416.); *lubitëm*, *lubov* (412); *oměl* (416); *kol* (416); — meg *t*-vel: *bat* atya (408. 410. 412. l.), *batuško* (412. l.).

Ezenkívül néhány sajtóhiba is maradt meg:

410. lap, 19. sor, föl.: *sotti* helyett olv. *soti*
 410. » 18. és 12. sor, al.: *gotir* h. olv. *götir*
 412. » 7. sor, föl.: *vennanid* h. olv. *venannid*
 415. » 3. sor, föl.: *piddi* h. olv. *piddi*
 416. » 16. sor, al.: *jurëm* h. olv. *jorëm*.

A 412. lapon (4. sor, al.) a *šödböž-kujas* fordításául «*evet-böröket*» után betoldandó: *hölgyböröket*. B. J.